

СУЧАСНА УКРАЇНА

Орган української визвольної думки

Рік IV.

Мюнхен, 7. 11. 1954

Ч. 22 (99)

Важливе 100-річчя

Приєднання Кримської області на початку цього року до Української ССР потрактували коментатори всієї української преси на чужині, як також і вся міжнародна преса світу, яка займалася цією справою, як наслідок «возз'єднувальної» Переяславської кампанії, що її до деталей вирежисерували кремлівські можновладці в Києві та Москві, а то й на всіх просторах СРСР. При цьому були подані господарські, культурні та етнографічні причини, мовляв, Крим за останні десятиріччя був тісно пов'язаний з економікою України, брав активну участь у культурному процесі свого північного сусіда і від 1945 р. щорічно заселявся відповідною кількістю українських поселенців.

Про політичний та воєнно-стратегічний бік цього приєднання мовчала вся советська преса, а за нею і всі світові газети. Це промовчання дуже вимовне в сучасній міжнародній ситуації, взявши до уваги вже сам факт надзвичайного стратегічного значення Криму для всього чорноморського довілля.

Саме в той час, коли київські і московські газети запаморочували себе та читачів статтями на тему успіхів політики «дружби із старшим братом», проминуло було сто років від вибуху Кримської війни, яка ще нині йде по костях кожного російського імперіяліста, по костях політики російського імперіялізму. Під час цієї війни західні альянти — Англія і Франція — поставили були твердий засув проти ескападу російського імперіялізму в напрямі Дарданелл і Середземного моря. Це був перший випадок в історії (абстрагуючи від інтервенційних втручань у 1918—20 рр.), що Англія пішла на війну з Росією. Тому цей факт має аж по нинішній день великий вплив на політичне думання Москви.

Москві йдеться тепер зокрема про вманеврування України в примусову ситуацію боронити імперію, а справа приналежності Криму дає, на думку Москви, найкращу притоку для українців боронитися перед кожною інвазією з півдня.

*

В 1853 р. почалася одна з чергових загарбницьких воєн Росії проти Туреччини: в липні того року фельдфебельський цар Микола I. наказав своїм військам окупувати Молдавію, що в наслідок чого Висока Порта в жовтні 1853 р. була примушена виповісти йому війну в обороні свого васала. 28 березня 1854 р. Англія і Франція розпочали війну проти Росії в обороні Туреччини, висадивши на Крим біля Евпаторії свій спільний 60 000 експедиційний корпус. Нам не йдеться про історію боїв Кримської війни, для нас далеко цікавіший її політичний бік.

*

Опублікований в 1882 р. меморандум барона Христіяна Карла фон Бунзена, що в 1854 р. був пруським послом у Лондоні і за цей меморандум мусів піти у відставку, доводить, що в тодішніх європейських відповідальних політичних колах існував план розчленування російської імперії: Балтицькі країни мали дістатися під протекторат Прусії та Швеції; Польща мала бути відбудована, а з колишньої Гетьманщини мала бути створена окрема — як формулювали Бунзен та прихильна йому на пруському дворі націонал-ліберальна партія Бетмана-Гольвега — «малоросійська держава». Цей план мав бути реалізований при умові, що й Прусія приступить до англо-французької коаліції. Бісмарк і тодішній голова пруського уряду — барон Отто фон Мантойфель рішуче не погодилися на будь-яку протиросійську політику. Наскільки англійський політик Палмерстон був співавтором цієї концепції, точно не відомо.

Здається, що в цій історично-політичній ремінісценції треба передусім шукати причин для так легкого погодження Москви на приєднання Криму до України. (впс)

Чи є УССР „Тексасом“?

ПРАВДА, ЯКУ МИ РАЗ НАЗАВЖДИ МУСИМО ДОВЕСТИ

Виступ голови американської сенатської комісії для закордонних справ сенатора Вайлі проти членства України й Білорусії в Об'єднаних Націях — це подія прикра. Тут важко не погодитися з коментатором «Сучасної України». Тим прикріша, що вона не ізольована. Правда, нам не відомо, щоб дотепер якась настільки високопоставлена особа порівнювала УССР з Тексасом або відмовляла їй права членства в міжнародній організації; але, на жаль, існують прецеденти, які не дозволяють розглядати виступ Вайлі як звичайний сенсаційний високотрадиційний популярності сенатора, навіть якби йшлося тут про звичайного рядового парламентариста, а не про голову клітини, що має такий великий вплив на лінію американської зовнішньої політики.

В 1952 та 1953 рр. сенатор Александер Сміт, конгресмен Лоренс Сміт і конгресмен Роберт Чіпперфілд дістали, у зв'язку з відомим законопроектом про висилку амбасадорів до Києва та Менська, листи з державного департаменту, підписані асистентами державного секретаря, Мек Фаллом і Мортеном.

Мек Фалл уважав, що США погодилися на прийняття України і Білорусії до Об'єднаних Націй, «without taking the position that these republics to be considered independent states for other purposes, such as bilateral relationships among nations».

(«не беручи до уваги, що ці республіки треба б уважати незалежними державами для інших цілей, як от двосторонні взаємини між націями».)

Він підкреслює, що обидві республіки є «merely two component parts of the U.S.S.R.» («лише складовими частинами СРСР»); що вони мають лише «fiction of constitutional sovereignty» («фікцію конституційної суверенності»), лише «theoretical right» («теоретичне право») на існування як окремі держави.

Мортон також пише про «фікцію» і про «теоретичне право» і підкреслює, що про наладнання дипломатичних взаємин з Вашингтоном рішати не уряди обох республік, а Москва.

Панамериканська — українська конференція (ПАУК) поставила 9 грудня 1953 р. державному департаменту такі питання:

1) Has the Government of the United States extended recognition to the Ukrainian SSR?

2) Has the Government of the United States extended recognition to the present government of the Ukrainian SSR?

(«1. Чи уряд Сполучених Штатів поширив визнання на Українську ССР? 2. Чи уряд Сполучених Штатів поширив визнання на теперішній уряд Української ССР?»)

Подібні питання поставлено також британському та канадському міністерствам закордонних справ.

Американський уряд відповів, що він «has never extended recognition to the Ukrainian SSR as a separate entity. The U.S. established relations on November 1933 with the U.S.S.R. of which the Ukrainian SSR is a constituent republic».

(«ніколи не поширив визнання на Українську ССР як на окрему одиницю. США встановили 16 листопада 1933 р. дипломатичні взаємини з СРСР, складовою республікою, якою є Українська ССР».)

Подібною є відповідь на друге питання:

«The US-Government has not extended recognition to the present government of the Ukrainian SSR or to any other government of the Ukrainian SSR as a separate entity. The Ukrainian SSR was a part of the U.S.S.R. at the time the US established diplomatic relations with the Soviet Government».

«You are doubtless aware that the Ukrainian Soviet Socialist Republic is among the original members of the United Nations. The U.S. agreed to its admission without taking the position that it was to be considered an in-

dependent state for other purposes, such as bilateral relationships among nations».

(«Уряд США не поширив визнання на теперішній уряд Української ССР, ані на інший уряд Української ССР як на окрему одиницю. Українська ССР була частиною СРСР під час того, як США встановили дипломатичні взаємини з советським урядом».)

«Ви, без сумніву, є свідомі, що Українська Советська Соціалістична Республіка є членом-основником Об'єднаних Націй. США погодилися на її допущення, не беручи до уваги, що її треба б уважати незалежною державою для інших цілей, як от двосторонні взаємини між націями».)

Подібно відповів британський Форейн Офіс, що

«there has never been any question of H. M. Government in the U. K. according separate recognition to the Ukrainian SSR. H. M. Government in the U. K. recognizes the U. S. S. R. of which the Ukrainian SSR is a part. Ukrainian Republic and the Byelo-Russian Republic which is also part of the Soviet Union are separate members of the United Nations».

(«для уряду Його Величності Об'єднаного Королівства ніколи не існувало будь-яке питання щодо окремого визнання Української ССР. Уряд Й. В. Об'єднаного Королівства визнає СРСР, частиною якого є Українська ССР. Українська Республіка і Білоруська Республіка, які є також частиною Советського Союзу, є окремими членами Об'єднаних Націй».)

Канадський департамент закордонних справ відмовився дати відповідь, мовляв,

«it is not the practice of this Department to declare the policy of the Canadian Government on questions of this nature unless some formal act of recognition has occurred or an official statement of Canadian governmental policy has been made on the subject».

(«не є практикою цього департаменту з'ясовувати політику канадського уряду щодо питань такого характеру, поки не наступив якийсь формальний акт визнання або поки на що тему не була зроблена офіційна заява канадського урядової політики».)

Коли порівняємо три відповіді, то побачимо, що американська — найменш прихильна. Канадський уряд «не пустив фарби». Канадська відповідь лише стверджує безспірний факт, що Канада не дала Україні декларативного визнання, що вона не визнає України ніякою окремою заявою. Чи не дала Канада Україні конкретного визнання. Чи не слід вважати визнанням поодинокі акти канадського уряду, наприклад, голосування за прийняття України до Об'єднаних Націй? Канадський уряд цього не заперечує і не стверджує: він не вважає за відповідне в дану хвилину давати своїм актам офіційну інтерпретацію.

Також британський уряд не дає виразної відповіді на питання; він попросту не розглядає справи окремого визнання України, не дає на це питання ні прихильної, ні неприхильної відповіді. Вимовним є останнє речення: Україна, дарма що член СРСР, є окремим членом Об'єднаних Націй — ствердження очевидного факту, без ніяких висновків. Насувається враження, що автор залишає висновки українським правникам, мовляв: sapienti sat.

Інша американська відповідь. Вона довші, більш вичерпна, без замовчувань і без натяків, які допускають прихильну інтерпретацію: США, мовляв, взагалі не визнавали України, як окремої одиниці. На протилежність до британської відповіді, американська виразно звужує значення голосування за прийняття до Об'єднаних Націй, з чого, мовляв, не можна робити надто широкі висновки відносно міжнародно-правних управень України. Як і в пропозиції Вайлі та в листі Мек Фалла, заакцентовано,

UKRAINE TODAY
Ukraine von heute
Ukraine d'aujourd'hui

Adresse: «Sucasna Ukrajina»

München 2

Karlsplatz 8/III (Telefon: 56-667)

WESTERN GERMANY

Herausgeber: Wolodymyr Stachiw

Druck: „Logos“

München 8, Rosenheimerstr. 46 a.

вано, що Україна є частиною СРСР (тоді як у британській відповіді це ствердження послаблено нагадкою, що Україна є окремим членом Об'єднаних Націй). Те саме становище, та сама тенденція, частинно навіть ті самі стилістичні окреслення. Якщо хто може знайти, що я читав канадську і британську відповідь крізь рожеві окуляри, то, мабуть, ніхто не добачатиме необґрунтованого песимізму у коментуванні становища державного департаменту.

Не знаю, чи всі приймуть становище державного департаменту і сенатора Вайлі так, як коментатор «Сучасної України». Може хтось знайде тут аргумент, щоб при обстоюванні нашої визвольної політики обмежитися до класичного репертуару: традиційних Вілсонівських пунктів. Може хтось вважатиме, що не слід гадити kota проти шерсти і вживати аргументів, які не до вподоби високопоставленим особам. Може хтось дивитиметься на цитовані заяви так, як провинційний суддя на рішення найвищого суду: раз, мовляв, кажуть, що не визнає УССР, то виходить, що не визнає — вони краще на тому знаються. Roma locuta, causa finita — шкода бити далі головою об мур.

Справді, прийшла пора, щоб зібрати ці і подібні закиди і дати остаточну відповідь на питання:

1) чи в змаганні за нашу незалежність слід боронити також і позитивно-правні позиції, побудовані на факті існування УССР і на її міжнародній підметності?

Якщо відповідь буде позитивна, відразу вирінає друге питання:

2) чи вживаємо для оборони цих позицій відповідної зброї?

Кола, які в даний момент формують східноєвропейську політику Вашингтону (підкреслюємо: «в даний момент», бо віримо, що ревізія прийде), зайняли до УССР виразне становище. Остання пора, щоб і українська сторона з'ясувала свою позицію; щоб ті українські кола, які займаються зовнішньо-політичною роботою і які ще в цій справі не висловилися, сказали ясно «так» або «ні».

Двічі починався обмін думок докола цього питання: в 1948—1949 рр. про доцільність позитивної аргументації проти польських зазіхань на ЗУЗ («Час» та «Українська Трибуна») і в 1949—1953 рр. про доцільність цієї аргументації проти єдиноділської загрози («Українське Слово», «Український Самостійник», «Фенікс», «Сучасна Україна»); але дискусія не дійшла до якихсь конкретних вислідів. Я свідомо вживав полемічного тону, щоб спровокувати дискусію над цим пекучим питанням і прискорити розв'язку, але без успіху: я не зустрів в ніякому українському часописі критики моїх думок, з'ясованих у «Нації поневоленій» і в аналізі меморіалу «Паризького бльозу» («Сучасна Україна», останнє число з 1953 р. і перше з 1954 р.). Звичайно, у мовчанні годі добачати схвалення: все йде давнім шляхом. Ще в 1948 р. ред. Ільницький вказував на необхідність зайняти виразне становище до УССР (передовиця в «Часі» від 17. 10. 1948) і майже по 6 роках йому доводиться ствердити, що це питання, «хоч дискутується у нас вже довгі роки, то не знайшло своєї розв'язки і застосування в нашій політиці; йде про правно-політичну оцінку теперішнього становища УССР». («Світла й тіні української участі у працях Комісії Керстена, думки про відношення українців до УРСР», «Український Самостійник» від 8. 8. 1954).

Заяви державного департаменту і голови американської сенатської комісії для закордонних справ не повинні вплинути на підхід української політики до УССР (якщо ця політика самостійницька, а не інтервенціоністична, якщо дивитися на українську дійсність українськими очима, а не крізь чужі окуляри),

(Далі на 2 стор.)

„Українська революція“ з еміграції?

Відоме радіо «Ліберейшен» заготовило, як показує програма української редакції від 17 жовтня, «відкритий лист», адресований до «українок у совєтській армії» і до «всіх українських жінок, що мають чоловіків, синів чи братів у совєтській армії».

В тексті цього відкритого листа читаємо, між іншим, таке:

«Наша батьківщина перебуває в смертельній небезпечі і тепер. Комуністична диктатура є в поході на загарбання світу. Одночасно з промовами і піснями про мир та конгреси для встановлення „миру в усьому світі“, комунізм готує нову війну. Жажливу війну з застосуванням атомової зброї. Не даймо себе і свій народ втягнути в м'ясорубку третьої світової війни. Не даймо знову палити наші хати і нищити наші села і міста. Не даймо, щоб мільйони наших синів, чоловіків, братів і батьків були забиті і покалічені.

Щоб не допустити до цього, є тільки один вихід: разом з усіма поневоленими комунізмом народами скинути ярмо комуністичної тиранії ще до того, поки вона розпочне нову війну.

Українки в совєтській армії! Працуйте разом із своїми товаришами по армії для визвольної революції. Підготуйте духово ваших товаришів до революційної боротьби з більшевизмом, що поневолив Україну! Будьте з своїми товаришами завжди готові до дії!

Українки, що маєте в совєтській армії синів, чоловіків і братів!... Зробіть вашого чоловіка чи брата свідомими бійцями за волю свого народу. Наш спільний обов'язок, жінок-українок, стати двигуном української визвольної революції» (підкреслення редакції).

Це вперше від часу, як почалося радіомовлення українською мовою, пролунали заклики до революційної боротьби з більшевизмом, до «української визвольної революції».

Що воно може значити?

Нашим ворогом є не «міжнародний», а російський націонал-комунізм

Насамперед, чи треба українське населення заохочувати до революції? Бо зовсім певно, що українці, як зрештою і переважна більшість населення СРСР, ненавидять систему більшовицького терору, визиску і нужди. Однак українці, разом з іншими неросійськими націями, мають ще окрему причину бути невдоволеними існуючим там правлінням, оскільки ця комуністична і диктаторська влада являє собою фактичне панування російського народу над іншими народами, а національне переслідування неросійського населення під ширмою боротьби проти «буржуазного націоналізму» стоїть на денному порядку. Ніхто не чув про більшовицькі репресії проти російського «буржуазного націоналізму». Переслідувані є тільки національні почуття і національна культура неросійських націй.

Російський націоналізм і російська культура користуються, як відомо, офіційною підтримкою комуністичної партії. Більше того, російський націоналізм творить невіддільну частину більшовицького чи, інакше, російського комунізму. Немає бо сумніву, що цей комунізм має багато прикмет російської духовності, як от традиція нетолерантності, шовіністичний месіанізм, тоталітарна диктатура, жорстокий терор, зневага до західного світу і бажання панувати над ним.

Чому ж тоді в програмах радіо «Ліберейшен» читаємо самі тільки заклики до боротьби з «комунізмом» і «більшевизмом», коли насправді маємо до діла з змовою проти світу, що постанала на російській національній території, керована росіянами з столиці Росії і спирається на російському народі? Скільки б українці не погоджувалися з комуністичними партіями Франції, Великобританії чи США, будь-яка революція проти них не мала б жадного глузду. Натомість є доцільна і потрібна боротьба проти комуністичної влади, керованої з Москви і насадженої та підтримуваної російськими багнетами на всіх просторах її володінь. Потрібна боротьба з російським націонал-комунізмом, бо іншого комунізму в СРСР нема. Комуністичні партії в інших країнах — це філії цього російського націонал-комунізму, керовані на місцях часто продавцями або зламученими місцевими людьми, які з недоволених, радикальних елементів — а де їх немає? — зуміли, за підтримкою з боку Москви, зорганізувати для неї п'яті колонії.

Революція можлива в ім'я якоїсь конкретної мети

Більшою одначе (від наставлювання українців проти неіснуючого «міжнародного комунізму») помилкою радіо «Ліберейшен» є пропаганда революційного виступу проти комунізму з причини самої

тільки соціальної несправності в СРСР, в нашому випадку — соціальної несправності жінок. Хоч у зверненні говориться також про «обов'язок боротьби за вільну Україну» і згадується княгиня Ольга і Київська Княжа Держава, однак на цьому натяки на позитивну частину мотивів цієї революції вичерпуються. Тоді ж в ім'я якої мети, для якої програми мали б українці на батьківщині боротися? Робити революцію, щоб повалити комуністичну деспотію? Вже раз таку революцію зроблено, але у висліді на зміну однієї, царської тиранії прийшла ще гірша, російсько-більшовицька тиранія. Україна, вільна від комунізму? Це вже проголошував Гітлер і приніс панування нацизму. Що позитивне хоче принести Україні радіо «Ліберейшен» і ті, що за ним стоять?

Україна прагне бути вільною не тільки від чогось, але також і до чогось. Вільною до власного незалежного життя, вільною у виборі свого державного ладу, вільною для підметності в світі.

Тим часом згадане радіо про ці справи вперто і, як знаємо, програмово, мовчить. Більше того, замість одверто сказати — так, як сказали нацисти — що збираємося знищити більшовицький режим і шойно після досягнення цієї мети доля народів СРСР буде вирішена, пропагандисти з радіо натякають на «українську визвольну революцію», тобто на визвольну дію, ведену в українському національному інтересі. Але знаємо, що

протектори радіо саме не бажають підтримувати національних рухів неросійських народів. Вони дають підтримку тільки або чисто російським, єдиноділимським, або «всесоюзним», тобто пом'якшено єдиноділимським організаціям.

Тому заклики радіо «Ліберейшен» до «української визвольної революції» слід трактувати як підступний пропагандивний випад. Ідеться не про українську революцію, як таку, а про докучання Москві, з одного боку, і про дезорієнтацію українського населення, мовляв, ідеться про національну справу, з другого боку.

Революціонування з еміграції неможливе і неморальне

Вся безвідповідальність такої дезорієнтації стає наглядною, коли проаналізувати хто, звідки, коли, в ім'я чого і з якою перспективою на успіх поширює заклики до революції.

Насамперед — хто закликає до революції? Анонімовий автор нещасливого тексту, редакція українськомовного відділу радіо, американські керівники його в Європі, «Американський комітет» в США чи невідомі кола, що за ним стоять? Все це не відоме. Хочеться думати, що тут маємо до діла з спробою застрашувати Москву в ході холодної війни. Однак це страшення — якщо це не чисто випадкова вихватка — безвідповідальне, коли зважити, що теоретично, коли б така пропаганда мала якийсь успіх, вона ведеться коштом жертв населення. Кому і на що потрібні вони тепер?

Кожному ж відомо, що масовий рево-

люційний зрив під сучасну пору безперспективний. З правила всякі повстання можливі тоді, коли зневажена система захитана внутрішніми непорядками або підважена зовнішніми ударами. Це могло б в СРСР наступити найскорше у висліді затяжної або неуспішної для Москви війни. Тим часом на що війну не заноситься. Навпаки, дедалі більше закріплюється думка про можливість і konieczність мирного співжиття двох систем, Заходу і Сходу.

В обличчя цього всякі заклики до революції під сучасну пору недозволені, передчасні і злочинні. Вони також неморальні. Неморально бо закликати до масової, непосильної боротьби і страшний жертв з безпечної еміграції. Коли вже хтось хоче революції і вірить у її доцільність та успішність, то хай він має відвагу сам її підготувати і перевести, хай сам ризикує своїм життям. Ленін, будучи на еміграції, вважався головою підпільної більшовицької партії, але робити революцію поїхав таки сам.

Тим часом під знаком «Американо-українського комітету визволення від більшовицького гною», з каламутної атмосфери, яка довкола нього постала, виривається небезпечна, шкідлива і неморальна вихватка, що має всі ознаки провокації. Хто за цю вихватку відповідає? Що з українського боку, з боку УНР-а, яка, пославши туди своїх людей, взяла на себе відповідальність за радіопередачі українською мовою, буде зроблене, щоб такі вихватки в майбутньому не траплялися?

Українська громадськість на еміграції має право і обов'язок про це знати.

Лев Ребет

Комісія Керстена переслухала українців у Нью-Йорку

В Нью-Йорку від 11 до 16 жовтня відбулися далші переслухання перед спеціальною комісією конгресу США, очоленою членом палати репрезентантів Чарлсом Дж. Керстеном, автором відомої резолюції ч. 94 від 17 квітня 1951 р. про konieczність допомоги Америки для неросійських народів СРСР в їх боротьбі за визволення.

В Нью-Йорку комісія Керстена діяла під проводом конгресмена М. А. Фігена, при участі правного дорадника Дж. Мек Тайга і в присутності колишнього американського комісара для справ ДП Е. М. О'Коннора. Відкриваючи перше засідання комісії, Фіген заявив, що метою переслухання буде висвітлити правду про становище неросійських народів в СРСР і викрити фальш більшовицької пропаганди. Це конечно тому, що згадана пропаганда зуміла ввести в блуд багато людей на Заході. Реферуючи справу переслухання, «Нью-Йорк Таймс» від 12 жовтня навіс це твердження голови комісії в цілому.

З односторонніх переслухань три дні були присвячені українським свідкам. Підготову до цієї акції вів Український

Конгресовий Комітет, що зібрав велику кількість свідчень про агресію Росії проти України і про політику винищення українського народу за останні 37 років. Тільки дев'ять свідків були допущені до комісії для усних свідчень. Інші подали свої свідчення в письмовій формі. Перекладачами виступали Е. Кульчицька, Кардашинець і д-р Олесьницький.

Серед свідків, що виступали особисто перед комісією, треба розрізнити дві групи. До першої групи зараховуємо зізнання Якова Зозулі, Юрія Лавриненка-Дивнича і Миколи Лебеда, які визнали три періоди московсько-більшовицького поневолення України: 1) період агресії 1917—20 рр., 2) міжвоєнний період 3) стан в Україні під час другої світової війни та після неї.

Неспровокована агресія і нелюдський терор, зазіхання і провокація — основна зброя в поневоленні України більшовицькою Москвою.

Така була провідна думка свідчень, що їх склав перед комісією очевидець подій 1917 і наступних років, колишній член Української Центральної Ради,

Чи є УССР „Тексасом“?

(Закінчення з 1. стор.)

але вони вносять деякі нові елементи, які нам слід взяти під увагу.

Коли перший раз на сторінках української преси появилася постулата трактувати УССР як державу, дехто добачав у цьому зайве ускладнення, а то й небезпечно «викликання вовка з лісу». З сьогоднішньої перспективи бачимо, що тоді висунуто питання, яке скоріше чи пізніше мусіло виринути як вислід актуалізації та конкретизації української зовнішньої політики.

У святкових промовах, де говориться про пункти Вілсона і Атлантийську хартію, про Андрія Боголюбського і Вінницю, це питання, самозрозуміло, не виринає. Але вже реагуючи на польську акцію під гаслом «Львів і Вільно», ми не можемо рівночасно нарікати на польські зазіхання і на більшовицьку «окупацію» Західної України, бо раз СРСР є лиш окупантом, то сувереном цієї країни є Польща. Коли пишемо меморіал, мусимо самі з'ясувати собі, чого очікуємо від західних великодержав: щоб визволили існуючу українську державу чи щоб створили (але дали змогу створити) нову? Коли знаємо перед американською парламентарною комісією про російську агресію на українську державу, мусимо самі з'ясувати собі, що з цієї державою сталося: чи вона тепер анектована Росією, чи лиш поневолена нею?

В усіх цих випадках сама така українська сторона змушена висувати питання УССР; також листи державного департаменту були тільки реакцією на українську ініціативу. Але це не значить, що це питання не вирине, коли українська сторона втікатиме від нього, коли промовчуватиме його ще з більшою дискре-

цією, ніж, наприклад, у меморіалі «Парижського блоку». Сенатор Вайлі не діє під українським впливом, і нема ніякої підстави думати, що його виступ залишиться ізольованим. А в обличчя такого або подібного виступу годі зберігати більш чи менш дипломатичну мовчанку; мусимо знайти виразну позицію:

1) або ствердимо, що виступ Вайлі звернений проти СРСР, не проти української справи, бо, мовляв, УССР є російською провінцією, а не українською державою, бо справжня українська держава існує тепер лише в наших серцях, наших прагненнях і т. д.;

2) або ствердимо, що Вайлі б'є по українському правному стані посідання — і тоді мусимо дати належну відсіч, мусимо з'ясувати собі, чи ми підготовані до успішної оборони наших позицій.

Виступ Вайлі може нам послужити як своєрідний каталізатор для вияснення нашого — занадто довго зам'яченого — становища. При появі Смітського законопроекту українська сторона ще могла не з'ясувати собі виразно (як це влучно підмітив Голуб в останньому розділі своєї цінної праці), чи вона змагається за якусь позитивну мету, чи лише переводить дрібну диверсію в рамках холодної війни; чи вона бажає закріпити міжнародно-правну позицію держави, яка сьогодні має прикрий для нас назву УССР, чи вона хоче лише «поставити Москву в крапці» або попросту використати нагоду, щоб ще раз оповісти про Муравйова, Єжова, Вінницю і т. д. Тепер це вже неможливо. Тепер мусимо зробити уважний обрахунок совісті і остаточно поставити на «за» або на «проти».

(Закінчення в наступному числі)
Д-р Б. ГАЛАЙЧУК

Яків Зозуля. Він розгорнув детальну картину умов, в яких постала Українська Народна Республіка, як вона здобула незаперечні симпатії і підтримку народних мас України, як вона була визнана кільканадцятьма державами і як вона стала об'єктом неспровокованої агресії російських більшовиків. Коли більшовики в 1918 р. захопили Київ, вони розстріляли там 5000 українських патріотів, при чому їхні вбивства були сполучені з нечужаними знущаннями. Вони вбивали навіть лікарів Червоного хреста і не щадили жінок та дітей. Політичного опрота в Україні вони не мали жодного, поза дуже нечисленною п'ятою колоною. Більшовицька влада прийшла в Україну і втрималася в Україні тільки на вістрях багнетів.

«Точно, як 23 роки пізніше в Балтицьких державах», — зауважив Фіген. — «Чи Україна дістала тоді будь-яку допомогу від західних альянтів?» — питає предсідник.

«Ніжку, — лунає відповідь, — бо в той час антанта підтримувала Денікіна, Врангеля і інших царських генералів. Це однак не спинило тоді визвольної боротьби українського народу, яку він досі продовжує під гаслом повної державної незалежності» — закінчив Я. Зозуля.

Метою більшовицької політики в Україні в 20-их і 30-их роках було спинити процес політичного і культурного відродження нашої нації і зламати спротив, передусім інтелігенції і селянства.

Так схарактеризував міжвоєнний період в Україні другий свідок, український публіцист і дослідник, автор англійської праці п. н. «Український комунізм і совєтсько-російська політика щодо України», Юрій Лавриненко-Дивнич. На його думку, Москва зустріла в 20-их роках в Україні неочікуваний ріст нашого народу, що на всіх ділянках політичного, культурного та економічного життя прагнув виповнити накинську йому форму УССР українським змістом і перетворити УССР у справді незалежну державу. Цей процес, в парі з культурною і політичною орієнтацією України на Захід, Москва розцінила як серйозну небезпеку для російської імперії і планів агресії на інші країни. Це й було причиною російсько-більшовицьких протидарів, які в першу чергу спрямовано на інтелектуальну еліту нації, на українське селянство, що його Москва розглядала як головний бастион спротиву і вітальної сили української нації, а далі на робітництво і молодь, які ступнево відвойовували українські міста. Свідок оцінив, що в наслідок терору 30-их років ми втратили майже 75% тодішньої провідної верстви, зокрема діячів культури. Зліквідовано тоді, тобто знищено або заслано, десятки тисяч рядової інтелігенції: вчителів, лікарів, інженерів, всякого роду фахівців тощо.

Свої оцінки свідок підтвердив власними переживаннями. В 20-их роках він належав до тієї частини тодішньої молоді генерації, що проповідувала орієн-

(Далі на 3. стор.)

Советська наука і міти

Майже всі в світі, за винятком хіба сліпців, нагороджених міжнародною сталінською премією миру, сходяться на одному, що в СРСР відбувається, чи сьогодні вже ліпше сказати — завершується, дегенерація літератури, мистецтва і гуманітарних наук. Велика кількість людей при тому сходиться далі на думці, що в ділянці природознавчих, прикладних наук СРСР має великі успіхи. Таке уявлення великою мірою спрощене, воно не віддає дійсного стану речей в советській науці. Бюрократизація керівництва наукою і підпорядкування її кон'юктурним гаслам поточного дня гальмує її розвиток навіть у тих ділянках, які стоять найдалі від політики. Приклад цьому — історія нового «вченого» — агротехніка Мальцева.

Історія блискучої кар'єри цього нового советського героя така. Мальцев десяти років був скромним рілльником колгоспу «Заветы Ленина», Курганської області. Людина він малописьменна, але ніби то в довготривалій практиці виробив свою особливу систему рілльництва. Вона полягає ось у чому. Досі одним з основних засобів підвищення родючості ґрунту вважалось запровадження травопільної системи землеробства. Теорія, на якій будувалась травопільна система землеробства, твердила, що лише багаторічні трави сприяють поліпшенню

структури ґрунту і забезпечують безперервне зростання його родючості. Однорічні ж рослини, згідно з цією теорією, не тільки не поліпшують структурний стан ґрунту, а, навпаки, руйнують створену багаторічними травами структуру. Автором травопільної системи був знаменитий академік Вільямс.

Заперечуючи Вільямса, Мальцев вважає, що й однорічні рослини в однаковій мірі, як і довгорічні, мають властивість підвищувати родючість ґрунту. Ліпше треба зробити так, щоб коріння однорічних рослин перегнивали в таких самих умовах, як і коріння довгорічних рослин, тобто в ущільненому ґрунті. Для цього вистачає не переорювати глибоко ґрунт щороку, а періодично розпушувати його плугами без полиць, без перевертання борозни, а в поточному обробітку обмежуватися лише поверхневими дисковими знаряддями.

Зрештою, подробиці тут не істотні. Можливо, що колгоспний рілльник Мальцев дуже досвідчений хлібороб у машинах свого колгоспу. Симптоматичне в історії з Мальцевим те, що носієм передової науки роблять просту людину, що властиво про справжню науку не має жодного уявлення. У серпні цього року в селі, що тепер уже називається Мальцево, відбулася наукова конференція, на яку змушені були з'їхатися з усього

СССР професори й академіки ґрунтознавства в науку до новоявленого вченого. А після цього Мальцев об'їжджає з доповідями весь СРСР, і його методи скрізь затроюджуються директивно, в тому числі й на Україні.

Власне тут починаються наші сумніви в творчому рівні советської науки. Якщо працю людей, що присвятили все своє життя науці, і діяльність наукових установ, які рік за роком працюють, користуючись відповідним устаткуванням, лабораторіями, дослідними станціями тощо, можна так легко замінити досвідом рядового колгоспника, — то дійсно в СРСР наука важить дуже мало.

А як узяти до уваги релігійний догматизм, з яким в СРСР, за директивами партії, беруться до реалізації кожного модного відкриття, тоді можна собі уявити наслідки нової советської агротехніки в майбутньому.

Про Мальцева тепер оповідають таку анекдоту: якийсь обкомівець заїхав навесні до колгоспу, коли ще Мальцев не був знаменитістю, і накричав на нього, що він ще не починав сіяти. Мальцев ніби відповів, що це рано, ґрунт до сіви не готовий. Але обкомівець директивно наказав сіяти негайно. Мальцев покоровився, але за кілька днів, у відповідний, на його думку, час, переорав по засіяному полю смужку і посіяв наново. Коли прийшов час живих, на посіяному за наказом обкомівця не було майже нічого, а на мальцевській смужці виросла пишна пшениця. Це легенда з багатьма значеннями. Кожен обкомівець знає, що він за всіх обставин мусів вимагати ранньої сіви, навіть всупереч здоровому глуздові. А Мальцев за глузування над

начальством був би покаран.. щасливий випадок, що зробив його менитим «ученим». Точноїнько з таким самим догматичним натиском будуть гетеробкомівці вимагати всюди застосування метод Мальцева. Треба думати, що це робитимуть з тими самими наслідками, що й у згаданого вище обкомівця.

Приклад з Мальцевим добре ілюструє стан науки в СРСР взагалі, в тому числі й наук природничих і прикладних. Для їх розвитку потрібна свобода, якої бракує в СРСР.

Що Мальцев підійшов на «вченого» — це явище тільки політичної кон'юнктури, а не науки. На це було дві причини. Поперше, нестача харчових продуктів в СРСР змусила советський уряд кинути на одчайдушний крок і для цього зфальшувати науку: замість повільного запровадження якоїсь справді науково обґрунтованої системи сівозмін, вирішено найекстензивнішим способом закидати скільки можна більше площі зерновими культурами, не оглядаючись на наслідки. Справжня наука проти цього мусіла б запротестувати, тому її своєчасно замінено мальцевською псевдонаукою.

І ще одна причина висунування Мальцева. Якщо справи йдуть погано, потрібні бодай фальшиві міти для вітхи людей, що хронічно живуть у нужді. Треба підживлювати міт всемогутності советської людини. Уже були Стаханов, Кривонос, Марія Демченко, за ними ще багато інших, але справа не змінилася. Періодично героїв треба відсвіжувати. Новим советським Геркулесом став сьогодні колгоспний агротехнік Мальцев. Його авреля скоро очевидно зблякне, але тоді вигадують іншого.

АВС

„UCRANIA LIBRE“

Квартальник еспанською мовою, видання Українського інформативно-видавничого інституту в Буенос-Айресі (Аргентина)

На протязі понад п'ятилітнього мого перебування в Аргентині мені доводилося на праці і поза нею, в активному пластуванні з чужинцями, а останнім часом і по лікарнях та санаторіях, зустрічатися з представниками різних суспільних шарів цієї країни. Для багатьох із них наша батьківщина знала так, як про неї писали колись, а подекуди і досі пишуть шкільні підручники історії чи географії. Вони знають про нас, як про працьовитих, ідейних, з твердим характером людей, — але людей південної частини «Русії», хоч Україна вже чимало років є членом ООН.

Саме для ширення правдивої інформації про Україну і постав у Буенос-Айресі 4 роки тому Український інформативно-видавничий інститут. Він відразу приступив до видання щомісячного бюлетеня «Україна Лібре» («Вільна Україна»), що мав обсяг лише кількох сторінок. Але від липня 1953 р. Інститут почав видавати кварталник під тією самою назвою, приблизно на 100 ст. друку.

Уже з'явилось чотири книжки кварталника і друкується п'ята. Крім цього, Інститут видав велику книгу Л. Мартоніча п. н. «Por la libertad de Ucrania» («За волю України»). Інститут готує до друку ще й інші твори.

Предметом нашого розгляду є чотири числа кварталника. В них знаходимо статті про українську націю, про її ролі і значення в минулому, теперішньому і майбутньому, про її стосунки до сусідів і світу взагалі.

Зупиняючись над УПА, кварталник характеризує її як авангард спротиву за залізною завісою, приклад для поневоплених народів СРСР і його сателітів.

«Україна Лібре» спрямовує гостре вістря проти російського імперіалізму, акцентуючи, що більшовизм є його останнім виявом.

Редакція кварталника не репрезентує ліній жадної з наявних на еміграції українських партій. Вона дає змогу висловитися на сторінках кварталника всім зацікавленим авторам, як своїм, так і чужим. Таким способом «Україна Лібре» здобуває прихильників і приятелів української справи.

Близько десятка авторів дописує до кварталника з Аргентини. Серед цієї групи авторів в першу чергу треба назвати д-ра Малецького і доц. д-ра В. Галайчука, праці яких подибуємо майже в кожній книжці кварталника. Серед статей першого заслуговують на згадку такі: «Холодна війна з українського пункту бачення», «Територіальна війна в Україні», «Концепція „Федерації“ в Україні». Перу д-ра В. Галайчука належать такі роботи: «Україна „королівством“ за середньовіччя», «Три століття Перейслава», «Крим належить Україні» та інші. Проф. І. Бандура дав статтю «Українські вчені — жертви Кремля», проф. Є. Овачкий написав статтю «Наполеон і проблема незалежності Укра-

дів СРСР та народів-сателітів. Він також не розуміє виводу психологічної війни, що її сьогодні веде Москва за приєднання України як партнера у спільному володінні імперією.

«Що мають, на Вашу думку, робити США, щоб виграти сучасну боротьбу з Москвою за душі поневоплених нею народів?» — питає Фіген.

М. Лебедь бачить такі невідкличко konieczні заходи: США повинні офіційно заявити, що принципи американської Декляції незалежності про право кожного народу на вільне життя у власній державі визнаються урядом США щодо всіх народів, які прагнуть свободи. Треба визнати право на незалежність тих народів СРСР і сателітів, які в свій час мали державну самостійність і були її позбавлені в наслідок російської агресії. За такою морально-політичною платформою повинна слідувати конкретна допомога для боротьби цих народів. Але передумовою успіху завжди залишиться позитивне ставлення до політичних прагнень даних народів.

Заява М. Лебедя, що боротьба українського народу не припиниться, доки Україна не стане незалежною державою, знайшла відгук у тутешній пресі.

Картини трагедії поневоленої України: Вінниця, концтабори, колективізація, голод, знущання в тюрмах, масові розстріли, боротьба проти релігії, — все це, мов кадри фільму, пересувається перед очима комісії.

Друга група свідків або займалась окремими ділянками життя українського народу, або оповіла про свої особисті переживання, на канві яких видно було всю терористичну політику більшовицької Росії супроти українського народу.

Архiepіскоп української православної церкви в США Мстислав стверджує, що більшовики знищили понад 90% українських церков і тисячі українських священників. Причиною такого терору був передусім незалежний від Москви характер українського православ'я і його органічна пов'язаність з українським народом.

Про жорстоке нищення української церкви в Західній Україні говорив о. В. Пилипець з Вашингтону. Він зокрема наголосив героїчний спротив заарештованих і засланих владик та священників, які не погодились підпорядкувати себе Москві через контрольований нею російський православний церкву.

Оригінальними документами доводив злочини Москви у Вінниці Петро Павлович.

Про умови в концтаборі на Колими говорив Іван Пушкар. Богдан Казанівський подав потрясаючі картини більшовицького терору у в'язницях Львова в 1941 р. Дуже цікавим були зізнання українського громадянина єврейської віри, Йосипа Шварца, що як в'язень советських тюрем і концтаборів був свідком, як в СРСР переслідується український націоналізм та єврейський сіонізм і як зростає російський расистський антисемітизм. Г. Сидорець і пані Катерина Діпрова зізнавали про народодивство і про більшовицьку політику щодо молоді.

Крім того, комісії предложили свої письмові свідчення: І. Вовчук, К. Кононенко, проф. д-р М. Стахів, Шарай-Самійленко, проф. д-р М. Чубатий та інші. М. П.

тацію на Західну Європу і її культуру. Коли він відкинув оферти ближчої співпраці з режимом за ціну наукової кар'єри, він попав у тюрму, а відтак у концентраційний табір на Сибірі, де пробував п'ять років. 1933 р. свідок був очевидцем масового знищення України голодом. Між в'язнями концтабору було не менше трьох чвертей українців, з яких впродовж одного 1937 р. було розстріляно не менше, ніж 10%.

На відповідний запит Ю. Лавриненко пояснив, що всі переслідування українців в СРСР велись і ведуться під закидом «українського буржуазного націоналізму», під яким деколи розуміють навіть уживання української мови в школі чи на місці праці.

«Чи відомо свідкові, що СРСР переслідували росіян за «російський буржуазний націоналізм?» — питає Фіген.

«Ні, навпаки, проповідання російського шовінізму і расової вищості росіян є складовим елементом советської державної ідеології».

«Українська Повстанча Армія, українське революційне підпілля і весь український народ вели під час минулої війни і досі ведуть організовану і стихійну революційну боротьбу за державну незалежність. Ця боротьба не припиниться, доки український народ не здобуде повної свободи», — заявив комісії Керстена генеральний секретар закордонних справ УГВР Микола Лебедь.

Особливе зацікавлення комісії і присутніх журналістів викликали свідчення М. Лебедя про сучасну визвольну боротьбу українського народу, зокрема про боротьбу українського підпілля.

Він заявив, що, будучи офіційним представником Української Головної Визвольної Ради, він вважає своїм обов'язком інформувати Захід про сучасний стан в Україні, про ведену тепер організовану і стихійну боротьбу українського народу і про методи та плани більшовицької Москви щодо України. Свідок зупинився над умовами боротьби українського народу під час другої світової війни і підкреслив, що, не зважаючи на нестачу будь-якої допомоги з Заходу, український народ власними силами створив Українську Повстанчу Армію і широку мережу підпілля ОУН, які стали серйозними політичними і мілітарними факторами на території України. Вернувшись в Україну, більшовики зразу зрозуміли, якою поважною небезпкою може стати для них організований визвольний рух. Він небезпечний для них зокрема своїм органічним пов'язанням з народними масами України, які дають йому всебічну підтримку. Москва робила декілька спроб любовими атаками розгромити організований спротив українського народу: терор, масові вбивства, грабунки, провокації, психологічна війна, колективна відповідальність, заслання були тією зброєю, яку більшовики застосовували в Україні. Але ця зброя й досі не дала їм успіху. Спротив українських народних мас не зламаний, і організоване підпілля існує далі, дарма що форми його вияву змінилися.

На жаль, ця боротьба не знаходить потрібного зрозуміння на Заході, який і досі не розуміє небезпек, зв'язаних з можливістю дальшого послаблення організованої боротьби неросійських наро-

дів, М. Данилишин присвятив свою роботу українській колонії в Аргентині, Б. Вітошинський поінформовував еспанськомовного читача про українську пресу поміж двома війнами і о. д-р Патрило ЧСВВ — про домінікан в Україні.

Крім того, в кварталнику бере участь понад два десятки українських авторів поза межами Аргентини: проф. Г. Ващенко, проф. М. Васильєв, д-р В. Витвицький, М. Голуб, проф. В. Державин, проф. Р. Димінський, д-р Д. Донцов, д-р Б. Крупницький, Н. Король, проф. І. Мірчук, Р. Понятовський, проф. Я. Рудницький, З. Семенів, В. Січинський, проф. д-р М. Чубатий, інж. Л. Шанковський, доц. д-р В. Янів та інші. В кварталнику вміщені або їх оригінальні статті, або передруки їх статей в перекладі на еспанську мову, які були вміщені в таких органах: «Ukrainian Quarterly», «Сучасна Україна», «До зброї», «Українське слово» (Буенос-Айрес), «Гомін України» та інших.

З чужинецьких авторів треба згадати Е. Френсіс, Амадео Джанніні, д-ра С. С. Геція, Менца та інших. В відділі бібліографії бачимо рецензії Ю. Тиса, М. Василева, М. Прокопа, а також чужинців: Клеренса Меннінга, Дж. Бернгема, В. Б. Сміта, В. Ресвіка, А. Б. Уляма, д-ра Каца та інших.

В відділі «Наші втрати» містяться згадки про тих наших політичних діячів, які недавно відійшли у вічність.

Відділ «Дрібних вісток» подас огляд життя і праці емігрантів.

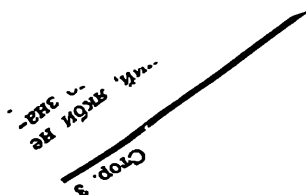
Вже з самого опису видання бачимо, яку доцільну і похвальну роботу виконує воно серед еспанськомовного світу.

Управа інституту щороку влаштовує звітну зустріч з представниками церков, товариств, преси, а також з доброчинами, чільнішими громадянами і молоддю, хоч статут інституту такого роду звітування і не передбачає. Обговорення видань носить жвавий характер і позитивно спричиняється до продовження корисної праці інституту. Ті особи, які за перших років існування інституту залишалися, так би мовити, в резерві і вичікували, як політично визначити себе інституту, у своїх виступах з приємністю стверджували, що він виконує визначну загальнонаціональну працю. Було вказано, що числа кварталника потрапили до рук політиків еспанськомовного світу. Недавно одержано лист від посла в Мадриді; цей лист містив витинки газети з інформацією про Україну, складеною на основі матеріалів з «Україна Лібре».

Завдяки фундаціям українських громадян, кварталник висилається бібліотекам і видатнішим чужинцям безплатно. З жаль треба сказати, що інститут не має сталих джерел прибутку. Але тим ширше бажаємо йому дальшого поширення і розросту.

Пласт. сен. Кньюб ЧК

шахівниці холодної війни

ЛІТНЯ жовтні зно-...
...и совєтсько-...
В першу чергу...
...формаций і комента-...
...рив і...
...святкування з нагоди...
...п'ятир...
...ання КНР і довкола під-...
...писаної 10 совєтсько-китайського...
...договору.

Гідним уваги є, що на пекінські святкування вибралася численна совєтська делегація на чолі з Хрущовим, в склад якої, крім кремлівських головачів, входили секретар московського міського партії Фурцева і міністер промисловості будівельних матеріалів Узбекської ССР Насриддінова. Китайський посол у Москві, Чжан Вєн-Тян, улаштував велике прийняття для совєтських вельмож і визначніших людей з совєтських центральних органів, армії, комсомолу, центральних органів РСФСР і міста Москви. З українських бюрократів був на прийнятті, мабуть, тільки Корнієць, що виступав як член уряду ССРСР, а не УССР. На це прийняття запрошено також представників чужих держав у Москві.

Щоб довести своє найприхильніше ставлення до КНР, більшовики зарежисували відзначення 5-річчя КНР в усіх ССРСР. Напр., «Правда» від 1. 10 пише так про це під рубрикою «Київ»:

«... В містах і селах ведуться лекції, доповіді, проводяться гутірки... В клубах, будинках культури, бібліотеках організовані виставки, що відтворюють успіхи КНР в розвитку економіки і культури... На екранах кінотеатрів повсякчасно демонструються китайські фільми». Подібними є звіти з інших республік ССРСР. Виступи китайських державних мужів друкуються на почесних місцях, навіть на першому місці, перед виступами совєтських. Напр., промову Чу Ен-Ляя, що, до речі, ні разу не згадує совєтських божиків Маркса, Енгельса, Сталіна, надруковано в «Правді» першою, а доповідь Хрущова — другою.

Найважливіше значення для Китаю має договір, яким віддано йому Порт-Артур, рішено будувати дві стратегічні залізничні лінії між ССРСР і Китаєм і передано КНР совєтсько-китайські спілки (видобування кольорових та рідкісних металів, видобування і перероблення нафти, будівництва та ремонту кораблів і організації та експлуатації цивільного летунства). Ці мішані спілки творять ССРСР у Китаї і сателітних країнах в Європі. Вони були однією з форм експлуатації цих країн. Концесії в цій ділянці уділено не тільки Китаєві, але і іншим комуністичним державам (договір з Румунією, ДДР), але вони в першу чергу матимуть значення для Китаю, бо там Кремль не має інших можливостей економічної експлуатації. В договорі визначено багатозначною формулюю, щоб виключити можливі спеціальні претенсії ССРСР: «Вартість цього вкладу буде реалізована впродовж ряду років доставками для ССРСР товарів, що є предметом звичайного експорту з КНР». («Правда» від 12. 10 — «Совєтсько-китайське комюніке»). Румунія має покрити вартість капіталу грішми.

Звичайно, ССРСР на цій «передачі на власність» не думає нічого економічно тратити, а йдеться в першу чергу про використання цього «жесту» в закордонній пропаганді на міжнародному форумі. Ціла совєтська пропаганда наголює тепер принцип «рівності, взаємодомогі і поваги до інтересів» у міждержавному житті. То ж ці «концесії» комуністичним державам ССРСР буде ставити як приклад розв'язки питання капіталокладів великодержав у відсталіх і колоніальних країнах. Немає сумніву, що цього роду совєтські аргументи знайдуть широкий відгук, головним в колоніальних та нововизволених країнах, і нароблять багато клопоту організаціям оборонних блоків демократичних країн.

ПОВІНЬ ПАЛОМНИКІВ В СССР

Останнього часу на відвідинах ССРСР подалося багато всяких делегацій не тільки з Китаю і сателітних держав, але також і з країн з-за залізної завіси.

Ось головні делегації в ССРСР з не-комуністичного світу, про які згадує московська «Правда» від першої половини жовтня:

Численна делегація британського парламенту на чолі з лордом Ковлрейном, друга британська делегація членів парламенту та діячів профспілок на чолі з Смітом, що їдучи в Пекін, побувала 3 дні в Москві.

Британці випереджують індійці. В жовтні, крім діячів індійського мистецтва, про яких ми вже писали, були делегації «представників промисловості і ділових кіл Індії» на чолі з К. Лалбгай

(відвідали Москву, Ленінград, Сталінград, Запоріжжя, Ростов, Ташкент, Анджані і Фергану), працівники індійського кіно, що також зробили велике турне по ССРСР, делегація студентів і викладачів на чолі з проф. Моданом Моганом і членом індійського парламенту Сундарамом.

З делегацій інших країн, крім всяких спортивних, були в ССРСР такі: економічна делегація Індонезії на чолі з Р. Санусі; бірманські економісти на чолі з Кяу Дун — обидві делегації подорожували також по центрально-азійських республіках; пакистанська економічна делегація, японські економісти на чолі з дорадником міністра закордонних справ Н. Усібою, делегації культурних діячів — шведських літераторів і грецьких артистів.

Крім цього, було три делегації для закінчення договорів: фіняська для врегулювання торгівлі з ССРСР в 1955 р., іранська та афганська, що договорювалися з совєтським урядом у справі боротьби з сільсько-господарськими шкідниками. Окреме місце присвячує совєтська преса запрошеному в ССРСР меромі Калькути Н. Н. Мукерджі, що після відвідин у Москві 5. 10 подався в центральну Азію, відвідав Ташкент, звідки поїхав у Тбілісі і з Баку виїхав додому.

Цікавою є реакція совєтської преси на всі паломництва по ССРСР. Поїздки греків, фінів, японців тощо, на яких совєтському уряду не залежить, преса коротко реєструє на останній сторінці, в останній шпальті. Але явним є кокетство супроти азійських делегацій — індійських, індонезійських, бірманських, тобто делегацій економічно відсталіх країн, при чому постійно підкреслюється, що вони приїхали «познайомитися з совєтськими досягненнями» і «передовим досвідом». Спеціальне загравання видно під адресою індійських делегацій, маршрута яких по ССРСР приділено багато місяця, при чому, напр., у випадку виступів майстрів індійського мистецтва со-

вєтська преса розпливалася в «захопленнях», тоді як про делегації менших азійських народів писалося ширше тільки про їх приїзд, а про дальше їх перебування ресструвала остання шпальта газет.

Зовсім іншого порядку було звітування преси про подорожі британської парламентарної делегації. Про неї совєтська преса подавала широкі повідомлення, друковані на третій або четвертій сторінці, які мали радше характер звідомлень про діяльність якоїсь високопоставленої контрольної комісії. Немов попереджаючи інші міста, куди британці мали ще приїхати, преса повідомляла, як вони заглядають в усі ділянки життя, як докладно випитують, про життєві умови людності і підсувала «контрольованим» бюрократам трафаретні відповіді і т. д. Тоді з полегшою писалось, що такий і такий британський парламентарист висловив позитивне твердження про відносини в ССРСР, хоч це міг бути тільки комплімент господареві. Коли, напр., британці були в с. Гоголеве, Київської області, голова колгоспу на питання про колгосп говорив про «високі врожаї» і «успіхи в розвитку тваринництва». Коли цікавилися школою, директор говорив тільки про те, скільки дітей з села вчиться у вищих школах. Коли ж британці цікавилися будівництвом будів, їм відповідало, що «будують колективом».

Але делегація напевно цікавилася і іншими справами, бо її члени заходили до поодиноких хат колгоспників. Але совєтська преса підсуває всім лише «відповіді» про те, чим есентуально ще можна похвалитися, щоб совєтські громадяни не забули і на ці рейки спрямувати розмову.

«Герцог Велінгтонський дав високу оцінку капітальним будовам колгоспу і розвитку суспільного тваринництва», — потішає читача репортер, хоч парламентаристи цікавилися також колгоспниками. Ми вже не входимо в те, що цей колгосп міг бути «потьомкінським».

З совєтського життя

ЧУДОДІЙНИЙ КЛЮЧИК

Уявіть собі таку сцену. В лабораторії кількісної аналізи хемічного факультету Київського державного університету імені Шевченка зібралися представники промкомбінату Молотовського району м. Києва, Червоногвардійського райпромкомбінату й артілі «Спартак» з Дніпропетровського. Дивлячись на свою продукцію — замки, які висять на шафах в лабораторії, вони не розуміють, чого від них хочуть.

— Чим ви не задоволені, кінець кінцем? — дивується представник артілі «Спартак» із Дніпропетровського, звертаючись до студентів і лаборантів. — Хіба наші замки не відкриваються чи що? Дайте ключик.

Хтось із студентів подає ключ.

— Ви що, смієтесь?! — не стримується представник. — Це ключик не від цього замка. От і весь секрет.

— Ні, якраз секрет не в цьому. Цей ключик, який ви тримаєте, випустила Верхопільська артілі у 1953 році. Він відкриває замок не тільки вашої артілі, але й усіх інших. Ось де секрет.

— Не може бути, — одногласно заявили представники підприємств.

Під загальний сміх присутніх студент починає демонструвати «чудо без чудес». В руках у нього маленький з покрученим відростком на кінці ключик.

Відкриваючи замок за замком, студент читає виробничі марки: — «Промкомбінат Молотовського району м. Києва», «Червоногвардійський райпромкомбінат м. Дніпропетровського», «Артілі «Спартак», «Артель «Металіст» г. Павлов н/Оке»...

Студент знову відкриває замок якоїсь оригінальної конструкції, але прочитати штамп не може: час і ржа приховали адресу бракоробів.

Пора вже знайти такий «чудодійний ключик», який відкрив би секрет бракоробства названих артілей.

Іван Шевчук
студент Київського університету
(«Радянська Україна», ч. 225)

АБИ З РУК ЗБУТИ

На початку серпня я здав апаратуру своєї кіноустановки в майстерню Чернігівського відділу кінюфікації для капітального ремонту.

Великі надії покладав я на ремонт. Та яке було моє розчарування, коли я у визначений строк прийшов забирати апаратуру!

Ніхто з працівників майстерні не допоміг мені перевірити апаратуру після ремонту. Взявся сам за цю справу і виявив ряд серйозних дефектів, на які і вказав технічному керівникові майстерні т. Подорожному.

Але, як видно, в майстерні не вважають потрібним прислухатися до претензій замовців і виправляти допущений брак. На мене накинулися з лайкою і образами.

Так я і поїхав з абияк відремонтованою апаратурою: гучномовець несправний, в динаміку щось тріщить, перемикач іскрить. Силовий провід не змінили новим, через нестачу з'єднувального проводу доводиться ставити гучномовець не коло екрану, а в середній залі...

М. Гета, кіномеханік
(«Радянська Україна», ч. 224)

ЗАБУТІ ОКОЛИЦІ

Ще чотири роки тому мешканці вулиці Артема і Зарічної звернулися до Кам'яно-Брідського райвиконкому Ворошиловград з проханням упорядкувати брук. Справа в тім, що як тільки піде дощ, вулиці заносить намулом так, що ні проїхати, ні пройти: зупиняються трамваї, загрузають машини. Звичайно після дощу намул доводиться вивозити вантажними машинами, але однаково увесь прибірати не вдається, і влітку пилочка стоїть суцільною завісою. Голова райвиконкому т. Попов запевнив, що будуть вжити заходи, але нічого не було зроблено.

Мешканці вул. Артема і Зарічної
(«Правда України», ч. 217)

ЗАБУТИЙ КУРОРТ

Як повідомляє кореспондент «Радянської України» про Лермонтовський курорт в Одесі, «на курорті далеко не повністю використовуються багатющі можливості для лікування. Основними лікувальними процедурами для серцевих хворих є кісневі ванни і палатки. Та з вини головного лікаря т. Проваторова і його помічника по адміністративно-господарській частині т. Гладкова в окремі дні хворі не приймають цих процедур через відсутність кисню...»

«Дуже часто вранці немає води, і хворі їдуть снідати не вмиваючись. Садиба курорту не впорядкована. З боку моря немає загорожі, тому курортний парк перетворився в прохідний двір».

(«Радянська Україна», ч. 225)

СЕВАСТОПІЛЬСЬКІ СВЯТКУВАННЯ

Група совєтських мистців дістала ще на весні стахановське завдання реченцево, до жовтня, відновити знищену панораму «Оборона Севастополя», що вимагало виповнення малюнками кількох тисяч квадратних метрів полотна і стін. На весні дістали також всякі будівельні організації завдання закінчити в цьому році відбудову зруйнованого міста і побудувати нові, репрезентативні будинки, між ними, як один з кращих, будинок чорноморських моряків, щоб агітатори без цинізму могли сказати: дивіться, це побудовано за совєтської влади, вже після другої світової війни.

На весну кремлівське «колективне керівництво» пригадало, що цього року минає сто років від здобуття британсько-французько-турецькими військами Севастопільської твердині. Ішлося про використання цих роковин у теперішній холодній війні, головні в внутрішньому відтинку, бо ж ідеться про мобілізацію громадської думки проти тих держав, що є теперішніми противниками ССРСР. Тому вирішено найвизначніше відзначити соті роковини Кримської війни.

Хоч Севастопіль упав 10 жовтня, проте день святкування пересунуто на 17 жовтня, мабуть тому, що не були викінчені «підготовчі» роботи. Ще 10 жовтня совєтська преса повідомила, що стахановці-художники не викінчили панорами, що вони закінчать роботи до дня святкування. Вже місяць наперед агітпроп почав усіми засобами пропаганду «підготовку» до свята, яке хоч і не перевищує весняних «возз'єднаних» переславських урочистостей, але набагато ширше від усього роду інших щорічних святкувань. Совєтська преса і радіо постійно подають повідомлення, нариси, статті, рецензії, позначені мілітаристичним духом і задиркуватою постановою проти «всяких агресорів».

Радіо і преса повідомляють про масове відзначення цієї річниці по всій країні всякими можливими способами: спортивними змаганнями, доповідями, гутірками, лекціями тощо. Невдалу Кримську війну що показала всю слабкість російської імперії і спричинила внутрішні страхи (війна закінчилася палатною «революцією» проти царя Миколи I, а його наслідник Александр II підписав некорисний мир 1856 р.; завдяки програній знесено також кріпацтво в 1861 р.) як і програну війну з Японією в 1905 р., перетворюють совєтські мілітаристи на тріумф «російського героїзму» і «російської зброї».

З святкувань скористали севастопільські жителі. Вони дістали каналізацію і водопроводи; центральними вулицями замість голосних трамваїв їздять легкі тролейбуси і автобуси; в останні роки побудовано понад 300 тис. квадратних метрів житлової площі, відкрито нові фабрики, школи, культурні заклади, крамниці тощо. Гідним уваги є, що Севастопільська біологічна станція Академії наук і далі підпорядкована централі в Москві, а не АН УССР в Києві.

ПІДПІЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ В РУМУНІЇ

Московська «Правда» від 11. 10 повідомила про процес проти підпільної організації в Румунії. Тому, що не маємо докладніших даних про цю справу, передрукуємо інформацію без коментарів, звертаємо лише увагу на слов'янські прізвища підсудних.

«Як повідомляють сьогодні газети з Бухарешту, від 4 до 8 жовтня 1954 р. Воєнна колегія Верховного суду РНР розглядала справу підсудних Василя Луки, Олександра Якоба, Івана Шолімоша і Дмитра Черничика. На основі численних документів, повного признання підсудних і свідчень великого числа свідків суд ствердив, що підсудний Лука сформував контрреволюційну, протидержавну групу, що проводила посилену діяльність, щоб підірвати владу трудящих і дезорганізувати народне господарство з метою зірвати будівництво соціалізму в Румунії.

На процесі повністю доведено вину всіх підсудних документами, речевими доказами, признаннями підсудних і численними свідченнями. Всі присутні признали повну свою вину в довершенні згаданих проступків проти держави і трудового народу.

Верховний суд РНР засудив: В. Луку на кару смерті, О. Якоба і І. Шолімоша на 20 і на 15 років каторжних робіт, а Д. Черничика — на три роки тюрми.

Президія Великого національного зібрання (парламенту — прим. ред.), розглянувши прохання засудженого Василя Луки, замінила йому кару смерті на досметну каторгу» (підкреслення наші — П. Є.).

Цікаво, що підпільній організації не закинуто «буржуазного націоналізму» і належності до чийсь «агентури», як це звичайно практикується в пропаганді совєтських тоталітаристів.

П. Є.

Паризькі договори чекають рішення парламентів

Після затяжних, цілотижневих, драматичних засідань двійки (Аденауер і Мандес-Франс), чwórки (Даллес, Іден, Мандес-Франс і Аденауер), сімки, а точніше, дев'ятки міністрів закордонних справ держав брссельського пакту; чотирнадцятки міністрів ради ОПАП-у і різних фахових комісій та експертів — 23 жовтня в Парижі зформульовано і в «стахановському темпі» підписано всі акти лондонського протоколу. Тепер вони, як паризькі договори, будуть запропоновані парламентам зацікавлених держав для ратифікації, які мають сказати своє останнє слово. Дипломатичні кола сподіваються, що до весни 1955 р. ці договори вже будуть ратифіковані всіма державами. Мандес-Франс має намір предкласти їх парламентам до ратифікації вже в листопаді.

Паризькі договори становлять чотири комплекси, а саме:

- 1) умову про статут Сарцини;
- 2) умову про закінчення окупації Німецької Федеративної Республіки (НФР);
- 3) умову про створення західноєвропейського союзу (ЗЕС) і про прийняття до нього озброєної НФР та Італії;
- 4) умову про прийняття НФР до ОПАП-у (Організації північно-атлантичного пакту).

Історичні вирішення в Парижі дають не лише базу для унормування французько-німецьких взаємин, але також підвалини для нової європейської політики і вихідні для світової політики. У паризьких договорах перемогли три принципи, а саме: принцип ідеї нації, самовизначення і солідарності західного світу. Два перші принципи евентуально матимуть значення при підході західного світу і до української проблеми.

Паризькі договори мають передусім епохальне значення для Західної Німеччини і для німецького народу. Вони кінчають існування окупаційного права і окупаційного законодавства. Німецький уряд, який через визнання західних держав стає єдиним репрезентантом всього німецького народу, дістає право на суверенну політику, навіть супроти СССР, всіх його сателітів та комуністичних режимів. На арену світової політики вступає нова сила — НФР. На десятому році після безумовної капітуляції, на німецькій території знову стоїть поміч альянських союзних військ німецький воєн.

Провал ЕОС-у поставив НФР, яка вийшла до ЗЕС та ОПАП-у, в далеко вигідніші позиції, якщо йдеться про суверенність республіки (відпала клявула про винятковий стан, про безпеку альянських військ, Захід перейняв зобов'язання щодо політики об'єднання Німеччини), а також і щодо контролю воєнної продукції, озброєння та становлення збройних сил НФР. Політичне формування паризьких договорів має також сприятливий тон, ніж формулювання в договорі про ЕОС. Це формулювання виключає міркування на тему переможців і переможених. Психологічно це важливий фактор у політиці зближення між французьким і німецьким народами. Більш цих двох народів, найпотужніших на терені Західної Європи, міг би, як свого часу, бльок Франції і Великобританії, принести революцію в дотеперішній світовій констеляції.

Але тримаючись реальних політичних фактів і розглядаючи спершу, що паризькі договори зафіксують, а точніше — яку дають нову перспективу поладження конфліктних дотепер справ.

Порозуміння щодо Сарцини

Підписана між Мандес-Франсом і Аденауером умова передбачає таку розв'язку проблеми:

- 1) Сарцина дістає окремий «європейський статут» в рамках ЗЕС-у. Прерогативи, які на основі сарської конституції мала Франція, тобто право вести закордонну політику Сарцини і справи її оборони, переймає «європейський комісар». Європейський комісар стежитиме за виконанням постанов європейського статуту Сарцини. Всі інші завдання належатимуть до компетенції автономного сарського уряду. Європейський комісар не може бути іменованій ні француз, ні німець, ні сарляндець. Європейський комісар іменує рада міністрів ЗЕС-у, перед якою він і відповідає. Для контролю постанов статуту буде покликана «контрольна комісія» як допоміжне тіло європейського комісара.
- 2) Через три місяці після допущення свободної діяльності проницецьких партій плебісцит вирішить статут Сарцини, який зобов'язуватиме аж до закінчення мирного договору з об'єднанням Німеччиною. Пропаганда проти цього статуту заборонена.
- 3) За три місяці після плебісциту відбудуться вибори до красивого союму, який покличе новий уряд Сарцини. Франція і Німеччина зобов'язуються самі і просять

США та Великобританію гарантувати європейський статут Сарцини аж до закінчення мирного договору.

4) Дотеперішні французько-сарські господарські конвенції зостаються далі правосильними. Поширюється торговельна співпраця між НФР і Сарциною в рамках французько-німецької господарської співпраці і передбачається можливість інвестицій в Сарцині німецьких капіталів. Сарські копальні зостаються в французьких руках. Уряди Франції і Німецької Федеративної Республіки зживуть заходів, щоб Сарбрюкен став осідком європейської сталевовугільної спільноти.

Уряд Сарцини під проводом Йоганеса Гоффмана схвалив усі домовленості між Мандес-Франсом і Аденауером.

Великі поступки Німеччини в ім'я порозуміння з Францією досягнено саме за ціну політичної «європеїзації» Сарцини, етнографічно складової частини Німеччини, і за ціну задержання господарських концесій Франції. Хоч ці концесії обмежені часом, однак вони викликали хвилю німецького націоналізму і гостру реакцію німецької опозиції та деяких правих проурядових партій.

Новий німецький договір

Договір про скасування окупаційного статусу, тобто новий німецький договір, що його підписали міністри закордонних справ США, Великобританії, Франції і НФР, складається з виконавчого протоколу, генерального договору, умови про фінансові зобов'язання НФР, умови про становище альянських збройних сил в НФР, умови про унормування післявоєнних і окупаційних справ, листа про зміну клявули про воєнний стан і заяви трьох західних держав про становище Берліну.

Зміст цих документів такий. Скасовується окупаційний статут. Високі комісаріати будуть розформовані. Три окупаційні уряди затримують своє управління щодо Берліну і щодо загальнонімецьких питань виключно з питанням об'єднання і закінчення мирного договору. В своїй політиці щодо цих питань три західні держави мають консультуватися з НФР, а поза тим НФР дістає повну зовнішню і внутрішню суверен-

ність. Скасовується клявула щодо воєнного стану, а дотеперішні постанови про безпеку альянських збройних сил дійсні лише до часу введення в правну силу відповідних законів НФР. Всі постанови дотеперішнього договору будуть перевірені і достосовані до постанов майбутнього мирного договору з усією Німеччиною; тоді також будуть остаточно устійнені кордони Німеччини. НФР має провадити всю свою політику згідно з принципами ОН та статутом ЗЕС-у. США і Великобританія підтримають внесок НФР про прийняття її до ОН і визнають, що метою їх політики буде об'єднання Німеччини мирними засобами. В додатковому договорі про фінансові зобов'язання НФР сказано, що вона має платити місячно 600 мільйонів марок на утримання альянських військ і на інфраструктурну програму ОПАП-у (до 30 червня 1955 р.) Впродовж перших дванадцяти місяців після цього терміну НФР платитиме ще 3 млрд. 200 млн. марок на утримання альянських військ. Якби виставлення німецьких військ затяглося, тоді відбудуться нові наради для впорядкування цих справ. Становище альянських збройних сил нормує окрема умова, яка ратифікації не підлягає.

Створення Західноєвропейського Союзу (ЗЕС)

Приступлення НФР до брссельського пакту з 17 березня 1948 р. є унормоване: а) актом про перетворення брссельського пакту на ЗЕС і про прийняття до нього НФР і Італії; б) протоколом про контроль озброєння; в) протоколом про завдання бюро контролю ЗЕС-у; г) протоколом про стан збройних сил ЗЕС-у.

Умови про ЗЕС підписали міністри закордонних справ Великобританії, Франції, трьох держав Бенелюксу, Італії, НФР, а також США та Канада. Останні дві держави виступають як гаранті ЗЕС-у.

Зміст цих чотирьох протоколів: 1) прийняття до ЗЕС-у НФР і Італії; рада ЗЕС-у матиме права рішень; 2) усталоються німецькі контингенти збройних сил згідно з рішеннями лондонської конференції; 3) контролю озброєння НФР обіймає зобов'язання з боку НФР не продукува-

ти атомової, біологічної і хемічної зброї, ракет, тяжких бойових літаків та бойових кораблів і встановлює контролю всієї тяжкої зброї через бюро контролю озброєння.

НФР стане членом ОПАП-у

Всі держави, що належать до ОПАП-у, є членами ОН. Прийняття НФР, яка не є членом ОН, вимагає зміни процедури прийняття. Її обійшли в той спосіб, що НФР склала зобов'язання визнати принципи ОН і провадити свою політику згідно з ними. НФР стане членом ОПАП-у тоді, а) коли вона складе американському урядові заяву про вступ; б) коли всі члени ОПАП-у повідомлять США про прийняття протоколу про вступ, а всі члени ЗЕС-у складуть ратифікаційні протоколи про ЗЕС; в) коли будуть закінчені конвенції про стаціонування альянських збройних сил на терені Німеччини.

Протокол про прийняття НФР до Північноатлантичного пакту підписало 14 держав. В зв'язку з прийняттям НФР до ОПАП-у рада міністрів цієї організації признала головному командуванню більшій компетенції щодо прав контролю вивільнення частин, щодо вишколу і контролю кадрів, зміни регламентів та стратегічного планування і поширила компетенції командування на контроль, яка передбачена ЗЕС-ом. Всі збройні сили ЗЕС-у будуть підпорядковані головному командуванню ОПАП-у. Інтеграція збройних сил буде переведена швидко на щаблі армії так, що армійський корпус ще підлягатиме національному командуванню.

Реакція Москви

Вже під час нарад у Парижі Кремль намагався впливати на поладження німецького питання. А саме, 23 жовтня Кремль вручив урядам Франції, США і Великобританії дипломатичну ноту з пропозицією скликати конференцію великої чwórки для поладження німецького питання. На цій конференції, яку запропоновано відбутися в листопаді, Кремль проєктує розглянути наступні питання: 1) об'єднання Німеччини на мирній і демократичній базі і переведення вільних і загальнонімецьких виборів; 2) виведення окупаційних військ із Східної і Західної Німеччини; 3) скликати загальноєвропейську конференцію з метою створення (Далі на 6. стор.)

СИЛЮЕТИ МІЖНАРОДНОГО ЖИТТЯ

Авторитет для поляків на чужині

Польській еміграції доводиться в наші дні зисувати до дна гірку чашу, сходячи з донедавна ще твердого ґрунту легалізму і конституційності інституції президента Речі Посполитої на еміграції.

Ще за свіжими с полії, що призвели до того, що переважаюча більшість польської еміграції відвернулася від Августа Залеського і в Раді трьох (В. Андерс, Е. Рачинський, Т. Арцішевський) знайшла свою тимчасову політичну репрезентацію, що триває глибокий процес визначування поляків по одній чи другій стороні (за Залеським чи за Радом трьох), щоб можна було сторонньому, зокрема чужинцеві, вже характеризувати становище і оцінювати його. Але можна і треба накидати тут контури постаті, що все більше стає справжнім авторитетом для польської еміграції, особистістю, на яку звернені очі сотень тисяч польських емігрантів і, як запевняють польські політичні діячі, також очі мільйонів поляків у самій Польщі. Говоримо про

генерала Владислава Андерса.

Сьогодні 62-річний, генерал є уроженцем села Влоне Варшавської області, а його біографія вивопенна виключно військовими датами. По трирічних студіях техніки у Високій технічній школі в Ридзі Андерс був змобілізований до російської царської армії, в якій дослужився до посту командира куреня, а при самому кінці першої світової війни, по закінченні курсу для старшин генерального штабу, став шефом штабу однієї дивізії. Трикратно ранений і відзначений всіма бойовими нагородами царської армії до георгіївського офіцерського хреста включно, він по вибуху революції в Росії відразу ж включився до праці над організуванням польської армії на теренах Росії, несучи в молодій формації різні командні і штабові функції. Тяжко поранений під час польсько-совєтської кампанії як командир 15 кінного полку, Андерс був нагороджений високим польським відзначенням Virtuti Militari, а по видужанні висланий до воєнної академії в Парижі, в якій він студював від 1921 до 1923 р.

У відродженій польській державі Андерс зайняв спершу посаду шефа штабу кавалерійського інспекторату (1923—1926), а потім довгі роки командував ка-

валерійськими бригадами в Рівному, Бродях, Барановичах, а напередодні війни з Німеччиною — в Лідзбарку на польсько-східнопруському кордоні.

В т. зв. вересневій кампанії 1939 р. генерал на чолі своєї бригади поставив завзятий спротив німцям, а згодом — більшовикам, в полон до яких і попав. В совєтському полоні, а точніше сказавши, у в'язниці на Луб'янці в Москві, Андерс просидів до 4 серпня 1941 р.

«Як біблійний Лазар, вийшов Андерс з Луб'янки», — оповідає очевидець. Він був дуже вигодований, зуби йому були повививані під час допитів в НКВД, в нього гноїлися очі і фізично він взагалі являв собою руїну. По підписанні договору між генералом Сікорським і Сталіном останній прийняв Андерса на авдієнції і подарував недавньому в'язневі масивний золотий портсигар з великим брилянтом і двох коней. Це мало бути компенсацією за побиї енкаведівських катів-слідчих і засобом заспокоїти наполегливого генерала, який раз-у-раз допитувався Сталіна про своїх і взагалі про польських старшин, що попали до більшовицького полону... і які в цей час уже спочивали в катинській землі, розстріляні за наказу того, хто тепер улесливо робив подарунки і «великодушню» частував кав'яром і шампанським.

Відносно маловідомий в Польщі професійний старшина, Андерс незабаром став для десятків тисяч поляків, засланих більшовиками в безмежні простори СССР, символом надії на життя, символом волі і змоги боротися проти німецького окупанта. В наслідок ряду розмов Андерса з Сталіном, які за свідченнями очевидців набирили деколи дуже гострих форм і були можливі тільки тому, що в той час становище СССР було дуже критичне і більшовики були життєво зацікавлені здобути допомогу від західних альянтів, Андерсові вдалося вивести з «вавилонської неволі» кількадесять тисяч поляків і зформувати на невідомій території, поза межами СССР, польську збройну формуцію, що під назвою Другого Корпусу, а популярно Армії Андерса відзначалася в італійській кампанії бравурним здобуттям Монте Касіно і рядом інших бойових успіхів.

Від того часу як на еміграції, так і в

самій Польщі росте міт великого полководця, а його особа стає близькою і дорогою полякам в почутті трагедії, що її зазнала його армія.

Від 1945 р. генерал Андерс був головнокомандувачем польської еміграційної армії. В наслідок неконституційних, як твердить більшість поляків, заходів Августа Залеського, генерал Андерс відмовив 4 серпня Залеському в послусі, що і привело до дуже затяжної кризи і двоподілу серед польської еміграції.

Андерс — це в першу чергу військовик. Це людина рішуча, амбітна, добрий полководець, якому політика, може, навіть перешкоджає у виконанні ним його професійних, до речі, дуже відповідальних обов'язків. Власної політичної концепції він ще не виявив, якщо не брати до уваги його постійних святкових заяв про «польскість Львова і Вілні» і про їх невідривність від Польщі. Але ці заяви дедалі більше стають своєрідним «патріотичним добрим тоном», обов'язковим ритуалом, що його накидає польським політичним і військовим діячам широка маса польських емігрантів, що живуть сьогодні, як і взагалі багато інших емігрантів, ілюзіями і уросненнями, цілковито відставши від справжньої дійсності на рідних землях.

Сам Андерс, можливо, починає розуміти конечність ревізії політики, зведеної до святкової формулки, а проте вимаганої польською емігрантською масою; він, може, навіть свідомий конечності шукання якогось модусу вивенді, але поки що не вийшов поза рамки ритуалу, який починає нагадувати рививання царською еміграцією своїх колишніх титулів, дарма що життя пішло далеко вперед і ледве чи вдасться їй додати в майбутньому до тих великих своїх титулів великі кількості десятин землі, що їх вона колись посідала.

Поінформовані особи кажуть, що, якби сьогодні перевести серед польської еміграції опит, то 80% поляків заявили би за ген. Андерсом. Він дуже популярний насамперед серед комбатантів, хоч останній його крок, тобто відмова Августові Залеському в послусі, яку сам Андерс на з'їзді польських комбатантів у Менчестері 29 вересня назвав «найтрагічнішим рішенням мого життя», розцінюють як помилку, яка коштувала його деяким занепадом впливів навіть серед тих, які відвернулися від Залеського, визнають Радом трьох, а в постаті Андерса бачать передусім людину чину.

Л. О.

Пекін - новий центр світової політики

Можна бути критично наставленим до повідомлень американського журналіста Геррісона Е. Солсбері про Росію, які були опубліковані в «Нью Йорк Таймс», і сказати за Гете, що вони є «Dichtung und Wahrheit»; але якщо припустимо, що половина в них є правдою, тоді буде цікаво звернути увагу на його з'ясування китайсько-советських взаємин.

Чу-Ен-Ляй, заїхавши до Москви на поворотній дорозі з конференції в Женеві, в досить злосливій формі загравав на нервах большевицьким вельможам Мікоянові і Кагановичеві, розпочавши з ними розмову в англійській мові. На їх протест, що вони не розуміють по-англійськи, він відповів, що вони повинні вже були навчитися по-китайськи і що він також розмовляє їх мовою. Коли обидва вони ствердили, що китайська мова є важкою, Чу-Ен-Ляй зауважив: «не важкою, тільки російська для китайців». Солсбері звертає ще увагу на розмову Молотова з Етлі, в якій советський міністр висловив надію, що покращення британсько-китайських взаємин не відбудеться коштом російсько-китайських.

Взагалі китайські комуністи виявляють мало охоти їздити на прощу в Москву і вважали за доцільне вести останньо ширші розмови з большевиками в Пекіні. До китайської столиці прибули Н. Хрущов, Н. Булганін, А. І. Мікоян і М. Н. Шверник, щоб спільно з Мао-Тсе-Тунгом і Чу-Ен-Ляєм виготовити на 12 жовтня договір, який зафіксує евакуацію советських військ з морської бази Порт-Артур до 31 травня 1955 року і передачу її Китаєві. Сьогодні вже стало цілком явним, що російські большевики рішилися на цю поступку тільки під тиском обставин і з метою заспокоїти китайські національні амбіції. В ході пертракцій в грудні і січні 1950-51 рр. росіяни годилися тільки на передачу російсько-маньчжурської залізниці і півострова Лявунгун. Ще під час переговорів восени 1952 р. китайці мусили погодитися на спільне користування цим портом. Большевикам довелося відступити китайцям акції чотирьох советсько-китайських фірм з першим січня 1955 р. Причиною цього було, мабуть, також визнання дотеперішнього стану за російським імперіалістичний випадок. Заключення договору між СССР, КНР і Монгольською Народною Республікою про будівництво залізничної лінії між Тсиїнінґ і Улаан-Батором не є вже тільки советською справою.

Проблема советського кредиту для КНР у висоті 520 мільйонів рублів і згода побудувати Китаєві 15 промислових підприємств, а також справа сплати советських акцій, також не закриває тих розходжень, які існують між двома комуністичними партнерами. Цей кредит мінімальний в порівнянні до потреб сучасного Китаю, який під індустриальним поглядом не дорівнює навіть середній європейській державі. Большевикам ішлося, мабуть, більше про заспокоєння китайських комуністів, які в щораз значнішій мірі починають провадити власну політику, про що свідчать відвідини британської лейбористської делегації до Китаю і його азіатська політика, а зокрема співпраця з Індією.

19 жовтня завітав у Пекін Пандіт Неру, відповідаючи цим на відвідини Чу-Ен-Ляя до Індії. Можна для вигоди повторювати тезу кіл навколо сенатора Новленда про неутралізм і комунофіль-

ство цього націонал-демократичного державного мужа Індії, який заповів, що незабаром відійде від політичного життя. Але такі інтерпретації видаються надто плиткими і невиснажливими. В інтерв'ю з американським журналом «Лук» Пандіт Неру виразно зазначив, що він не є наставлений прокомуністично, а його критичні зауваги до американської політики зумовлені її підтримкою реакційних і здискредитованих осіб, як от Чан-Кай-Шека, Бао Даї і Сіньмана Пі і французького колоніалізму в Індонезії. У своїй зовнішньо-політичній промові перед індійським парламентом Неру критикував не тільки систему ОПСАП-у але також політику советського блоку, яка примушує Захід формувати оборонні організації. В китайських справах він не обмежився виключно до хвалення цього азіатського партнера, але висловив цілу низку критичних думок, головню щодо дій китайських комуністів в інших азіатських країнах.

В Пекіні Пандітові Неру зроблено великі овації і, поминаючи тут руку тоталітарної пропаганди, можна думати, що багато китайців щиро зустрічало свого великого азіатського приятеля. Прийняття у Чу-Ен-Ляя (на 700 осіб) влаштоване було з притаманною китайцям вишуканою чемністю і вибагливістю, що є також певним показником великого зацікавлення Індією. Похвальна промова Чу-Ен-Ляя на честь індійського народу, його боротьби за самостійність і особи Неру не була тільки куртуазним виступом. Уклад китайсько-індійської проблеми у великій мірі залежатиме від того, чи будуть дотримані принципи, устійнені між прем'єрами цих двох азіатських держав після женецької конференції, а саме: визнання територіальної інтегральності країн, відмова від агресивної політики, невтручання у внутрішню політику інших держав і мирне співіснування. В дальшому вирінає питання, чи підтримуватиме Китай діяльність комуністичних партій в інших азіатських державах, чи буде разом з Індією вести окрему азіатську політику, яка хоч і не буде прозахідня, проте не йтиме на користь СССР.

Якщо переможе теза «Азія азіатцям» і вістря буде спрямована проти всіх білих імперіалістів, в тому числі і російських, тоді покажеться, що також Неру відграв певну роль у відтягнанні КНР від большевиків. Заповідатися в кожному разі велика гра за Азію, центром якої — а тим самим і світової політики — стане, мабуть, Пекін.

„Зелено-червона“ коаліція

Урядові кризи у Фінляндії справляють цій малій країні доволі багато труднощів. Будучи під постійною загрозою російського большевизму, фінляндські демократичні партії приходять завжди до компромісу, який вправді не відновлює всіх зацікавлених, але який уможливає ведення такого політичного курсу, який є виходом з кожної кризової ситуації.

Остання урядова криза закінчилася димісією прем'єра Тернгрена, який відграв посередницьку роль між обома великими партіями урядової коаліції, тобто між соціал-демократами («червоні») і аграрниками («зелені»). Остання криза була, з одного боку зумовлена вимогою соціал-демократів, щоб знизити оборотний податок, і, з другого боку, домаганням аграрників піднести державні субвенції для сільського господарства. Тернгрена випрацював був компромісову програму, яка не знайшла зрозуміння в колах соціал-демократів і профспілок. Він також подав проєкт, що скорочував вимоги аграрників на субвенції при злишній оборотного податку. Тими діловими справами не вичерпувався однак новий конфлікт тому, що теперішній прем'єр Кекконен (аграрник) провадив також особисту політику, яка матиме значення для майбутніх виборів на пост президента. Заповідалася двіра урядова криза, але несподівано (після шестиденних переговорів) вдалося створити новий кабінет під головуванням Кекконена.

Цей уряд знову створений на базі «зелено-червоної» коаліції і до нього входить 7 соціал-демократів і 6 аграрників. Коаліція опирається на 107 голосів з 200 послів у фінляндському парламенті. Більшість міністерських послів соціал-демократів вживають прем'єрство і міністерство закордонних справ аграрників. Соціал-демократи не погодилися на збільшену концентрацію влади в руках Кекконена і він був примушений віддати закордонні справи партійному колезі д-рові Йогансену Віролайнену, який в останньому кабінеті був міністром

Проблема Китаю як нового центру світової політики щораз більше інтригує політичних авторів. Справа зумовлена двома основними факторами: поперше, чи існують розходження і можливості розколу між СССР і КНР, подруге, чи є червоний Китай сателітом Москви.

До першого моменту взяв голос у недільному виданні «Нью Йорк Таймс-у» від 17. 10. Гаррі Шворц, в статті п. н. Москва-Пекін: об'єднуючі і розділяючі фактори. Шворц добачає об'єднуючі моменти СССР і Китаю в спільній комуністичній ідеології і прямуванні до здійснення світового комунізму. Обидва режими є ворожо наставлені до Америки і мають уявлення, що американська погуга заперече їх цілі. Для КНР американська проблема тісно пов'язана з питанням формози. Китай має великі індустриальні плани і хоче користуватися советською економічною допомогою. Москва бачить можливість розколювати західний блок якраз у питанні ставлення до КНР, головню вбивати клин між США і Великобританією. Розбіжності між цими комуністичними державами є спричинені в першу чергу виявом китайського націоналізму. Китай був колись об'єктом російського імперіалізму і зазнав його агресії. Існують серйозні розходження в справах Монголії і Північної Кореї. Китайці знають, що большевики не можуть і не хочуть підтримати їх індустриальну програму. Панує також певна ривалізація між Москвою і Пекіном за керівництво в комуністичному світі. Шворц твердить, що існує «потенційний експлозивний матеріал на майбутнє», бо для китайських націоналістів росіяни є білими людьми і не мають більше права на переїзування в Сибірі, як англійці в Маляї, французи в Індонезії та португальці в Гоа.

Сьогодні китайські комуністи здійснюють також національні прагнення, доказом чого є справа Порт-Артуру. Вони є рупором китайського імперіалістичного націоналізму, і з цієї позиції важко було б для них погодитися на роль сателіта російських большевиків. Будучи свідомими того, що Китай є правлений тоталітарною комуністичною диктатурою, яка в принциповій площині буде завжди лихом у державних і міжнародних взаєминах, маємо признати, що він є не сателітом Москви, але рівнорядним, хоч і комуністичним, партнером, який може з різних мотивів розійтися з СССР. Не вільно також спускати з ока, що китайці ніколи не забудуть про елемент російського імперіалізму в большевизмі, а це є, здається, найважливішим.

Він є партійним теоретиком і не має ще зовнішньо-політичного досвіду. Міністерство внутрішніх справ перебрав Лескінен. Соціал-демократи послали ресерти фінансів, соціальних справ, індустрії та торгівлі і в цей спосіб вони зможуть краще здійснювати свої вимоги щодо уподаткування і платень. В обох партіях існує сильна опозиція проти такої співпраці і партійні екзекутиви тільки малою більшістю прийняли пропозиції для створення нового коаліційного уряду. Кекконен заявив, що перед Фінляндією стоять дві можливості: або внутрішня політична криза, або співпраця тих обох партій в уряді, але на базі такої програми, яка не може всіх задовільнити.

Ситуація у фінляндському парламенті під сучасну пору є такою, що жадна з великих партій сама не може створити уряду, при чому дрібні парламентарні групи, звичайно, відмовляються підтримувати виключно «червоних» або «зелених». Тому немає також тієї гри між урядом і опозицією, яка уможливило живий парламентарну атмосферу і творчо впливає на працю кожногочасного кабінету. При участі в уряді якраз двох найбільше собі протилежних партій пригуплюється ставленням проблем. З другого боку не вільно забувати, що Фінляндія в сучасній ситуації не може позволити собі на внутрішньо-політичну розгрі, яка, наприклад, є можлива в інших європейських країнах, якщо зважити, що ця мала держава від дев'яти років стоїть під сильним політичним і економічним тиском СССР. Москва пробує розбудувати свою північну позицію і дуже правдоподібно буде незабаром у зв'язку з лондонськими домовленнями робити нові заходи для сильнішого пов'язання Фінляндії із собою.

Під таким кутом бачення треба розглядати конечність співпраці всіх демократичних сил Фінляндії навіть коштом здорової парламентарної і політичної гри. Переборення останньої кризи і створення нового «зелено-червоного» уряду дозволяє припускати, що фінляндська де-

мократія рішиться в обличчї більшої зовнішньо-політичної небезпеки на таку можливість, яка є передбачена в демократичних системах, тобто на коаліцію і компроміс.

Сьогодні такє домовлення є конечним, щоб зберегти порядок і свободу в тій малій країні, яка так вперто і послідовно, без підтримки могутнього Заходу, обстоє свою політичну незалежність перед зазіханнями Кремля.

Тепер Суєз єгипетський

Навіть найталкший прихильник світового панування білої раси, якщо він залишився реалістом, мусить визнати що епоха колоніалізму зближається до кінця. Процес цілковитого національно-державного усамостійнення відбувається паралельно в Азії, Африці і Східній Європі. Реакціонерами є всі, хто хочуть його стримати; утопістами, хто це заперечують, а злочинно безвідповідальними ті, хто його поборюють. Старі колоніальні потуги різноманітно ставляться до цих національних прагнень колишніх колоніальних народів, найбільш нереалістично французи; обдумано, вираховано і політично — британці.

Засадниче єгипетсько-британське домовлення в справі Суєзького каналу від 27 липня було формально підписане 19 жовтня в Каїрі єгипетським прем'єром Нассером і британським віце-міністром Натінгом.

Історія британсько-єгипетських взаємин набрала драматичности в липні 1882 року, коли англійська корабельна артилерія почала обстрілювати Александрію і коли на єгипетську територію почали висаджуватися британські війська. XIX сторіччя було завершене імперіалізмом і такий вчинок уважався тоді як доказ величчї і могутности морської нації. Але 72 роки після того протилежний процес і для багатьох евакуація останнього британського вояка з зони над Суєзьким каналом 19 червня 1956 р. буде символічною ознакою цього стану.

Сухий текст договору ствержує, що він є дійсний на 7 років, і що 2 роки перед відновленням договору повинні розпочатися підготовчі розмови. У випадку агресії «чужої потуги» на, Єгипет, Ірак, Йорданію, Лівію, Ліван, Сирію, Савді-Арабію, Ємен або Туреччину Великобританія перебирає охорону цієї бази і може користатися єгипетськими портами. Британські війська stationed на над Суєзьким каналом будуть евакуйовані в ході наступних двадцяти місяців. Нагляд над технічними спорудами залишається в руках групи англійських цивільних техніків. Обидва партнери визнають свободу переїзду через Суєзький канал, що є сформульоване в конвенції з 1888 р.

Своєрідним курйозом є те, що з британського боку договір був зреалізований консерваторським урядом, голова якого Вінстон Черчил зробив кар'єру в добу колоніального імперіалізму і ще перед кількома роками палко протестував проти розпродажу імперії. Сьогодні він домовився з радикальними експонентами єгипетського націоналізму. Треба сподіватися, що єгипетсько-британське відношення закінчиться не тільки мирним, але й холодним розходом. Було б доцільно створити ситуацію співпраці між Єгиптом і державами Заходу. Економічна відсталість країни фараонів могла б бути спонукою для большевицької розгри і цьому повинні запобігти вчорашні опікуни. Не буде зручно з місця вимагати від Єгипту включити себе в якийсь пакт або «великопротестний» комплекс, але можна багато більше зробити, коли існуватиме почуття рівновартости і рівнорядности. Амбіція молодого єгипетського націоналізму була б тоді заспокоєна, а в політичній площині започатковано б новий стан.

Британці не були б британцями, якщо б вони після джентлменського поладження одного старого колоніального векслю не пішли з тим самим реалізмом, як досі в таких справах, на зустріч цим можливостям. Вони, мабуть, не схочуть втратити добре ім'я, яке після другої світової війни вони здобули собі продуманою політикою щодо колишніх колоніальних підвалних також на Близькому Сході.

АЗП

Паризькі договори...

(Закінчення з 5 стор.)

рити систему колективної безпеки Європи.

Формально советська нота від 23 жовтня є відповіддю на західню ноту від 10 вересня. Советська пропаганда оцінює паризькі умови як «загрозу для миру і безпеки Європи, бо вони відкривають поле діяльності агресивному німецькому мілітаризмові». Озброєна Західна Німеччина, твердять советські пропагандисти, «створює небезпечне вогнище нової війни в Європі».

Західні великодержави покищо «грунтовно вивчають зміст ноти». Мандес-Франс заявив, що він буде глибше знайомитися з нотою щойно після ратифікації паризьких договорів. Цим разом нота СССР спізнилась, і вістря, спрямоване на мобілізацію французів проти німецького мілітаризму, вдаряє в порожнечу.

Ратифікація паризьких договорів відкрис новий етап німецько-французьких взаємин, а тим самим може також встановити новий курс європейської політики, який поверне Заходів втрачену ініціативу в світовій політиці. В цьому полягає велике загальне значення паризьких рішень. мрт

У МАЛІЙ
ПОЛІТИЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ
в-ва «Сучасна Україна»
появилися:
ч. 1
доц. д-ра Лева Ребета
«ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІ»
Ціна: 0,50 н.м. — 0,15 дол. — 1 шил.
ч. 2
д-ра Богдана Галайчука
«НАЦІЯ ПОНЕВОЛЕНА,
АЛЕ ДЕРЖАВНА»
(Українська визвольна справа
з міжнародно-правного пункту бачення)
Ціна: 1,50 н. м. — 0,50 дол. — 3 шил.

В. ЦИМБАЛІСТІЙ

ПРОТИ СЕКТАРСТВА

(ПРОДОВЖЕННЯ)

Липинський не тільки вказував, як Драгоманов, що передумовою для розгорнення протиросійського фронту української політики є очищення західної й південної проблеми, але й звертає увагу на брак виразного відчуття своєї національної окремішності в українських масах.

У вступному слові до своїх «Листів» (ст. 14—15) він підкреслює, що українство своєю природою є «рухом верхів», активних елементів, що приходили з заходу, і активних елементів, що виділялися з народних мас. «Малоруське плем'я пасивне по своїй природі і східне по найближчих основах своєї духовної культури», його «спільність віроїсповідна, що значить — культурно-національна, із великоруським плем'ям досі ще збереглася». Липинський також пригадував, що війна з Москвою розбивала українське громадянство на дві, взаємно себе поборюючі, частини. Малоруські українобайдуки низи, що завжди в лиці своїх представників не хотіли воювати з Москвою. І українотворчі верхи, що із ненависті до Москви і без допомоги низів потопали там, звідки колись вишшли, тобто польонізуються.

Якщо мова про минуле, безперечно твердження Липинського мали свої обґрунтування. Чи так воно й тепер — про це тут не будемо дискутувати. Нам важливо лише підкреслити співзвучність поглядів Липинського й Драгоманова про слабкість протиросійського психологічного фронту в українських масах в минулому в порівнянні з таким виразним і глибоким протипольським чи протитурецьким фронтом. Для Липинського теж основна різниця між Україною й Росією має політичний характер; отже, їх різниця «не мова, не плем'я, не віра», одним словом — не ознаки культурно-національні, але інший, виведений віками політичний устрій. Цей устрій Липинський називає кляскратичним. Кляскратія стала підставою створення модерних націй у Європі і передумовою такої могутньої держави, як Англія. Українство для Липинського є «дитиною культури європейської». Охлократична (диктаторська, централістична) метода організації влади типова для Росії, а не для України.

Навесні 1918 Грушевський писав про кінець московської орієнтації: «Я вважаю визволення від «песлячого обов'язку» супроти Московщини надзвичайно важливим і цінним. Роздумуючи над цим моментом, я думаю, що не даремно пролилася кров тисяч розстріляних українських інтелігентів і молоді, коли вона принесла чи закріпила духовне визволення нашого народу від найтяжчого й найшкідливішого ярма, яке може бути добровільного прийняття духовного чи морального закріпачення. Я скажу різко, але справжніми словами: це духовне холопство — холопство раба, якого так довго били по лицю, що не тільки забили в ньому всяку людську гідність, але зробили прихильником неволі і холопства, його апологетом і панегіристом... Таким холопством вважаю ту вірність, ту службистість не за страх, а за совість, глибоку й непобориму, поколіннями виховану, яку українське громадянство виявляло, в одних частинах менше, в інших більше, супроти державних, культурних і національних інтересів Росії й великоруського народу».

Зайвим буде тут підкреслювати подібні погляди Драгоманова й Липинського. Якщо дозволимо собі на одне зауваження, то хіба те, що не треба брати дослівно запевнення Грушевського, що крові молоді під Крутами (з цієї нагоди сказані наведені слова) і тисяч розстріляних українців у Києві й інших містах України вистачало, щоб здійснити повне визволення всього українського громадянства з-під «чаду імперії».

ЕМІЛІЯ ДІКІНСОН

* * *

По бурі — райдуга зросла,
По смутку — сонця блиск;
І хмари, мов тяжкі слони,
За обрій подались.

Пташки радіють між кущів,
А вітер геть сконав.
Дарма! який непильний зір
Того, хто літо знав.

Спокійний смерті резигнат
Змогти не днем новим,
Легкі архангелів слова
Владні лиш над ним.

Переклад О. ЗУЄВСЬКОГО

2)

Хоч національно-визвольні змагання зробили тут найосновніше, проблема духовного відділення від Росії ще не була до кінця розв'язана.

Хвилювий як письменник мусів виразніше, ніж хто інший, відчувати цю незавершеність. Він і розумів, певно, яке велике значення для нашого національного становлення матиме духовне відділення від російщини. Звідси його пристрасне «Геть від Москви», «Задрипанки», «центру всесоюзного міщанства» і т. п. Україні в її культурному розвитку треба навпаки орієнтуватися на Європу, на психологічну Європу, що створила грандіозну культуру. Українці мусять перемогти в собі безвольність, «розляпану», «хохлацьку», «закобзарену» психіку і вивести тип людини на зразок європейців, допитливого духу, сильної волі, творчого неспокою, що творили європейську культуру.

Підкреслена спорідненість деяких ідей наших репрезентативних і так різних політичних письменників не повинна ні-

МАРСЕЛЬ МАРСО

За сценою стукають раз, другий, третій. Піднімається завеса, і на сцені біла тендітна людина в високих, щільно обтягнутих штанах, на грудях клаптик смугастої сорочки, з білим обличчям, де залишені штрихи для очей і уст, обличчя ще порожнє, як сцена, готова для дійства — Марсель Марсо. Тиша. Мім ворухнувся, і на порожній сцені з'явилися уявні леви, лядшафти, метелики, люди.

Пантоміми Біпа, персоніжка, створеного Марсо, маленької людини — мимоволі згадується трагікомічна людина Чапліна, якого Марсо вважає одним з своїх учителів — слідує одна за другою: «Біп доптер», уявний лев, в пащу якого Біп кладе голову, змушує його плигати через обруч; лев врешті не хоче коритися, так що білому доптеру треба самсму скакати через обруч. «Тягнення канату», «На ковзанах», «Біп подорожує», «Апаш» і нарешті «Давід і Голіат», одна з неперевершених пантомім Марсо. Перевтілення в Давіда й Голіата — на сцені лише невеличка ширма, з-за якої мім виходить то Давідом, то Голіатом — межує з неймовірним. Його рухи, здається, розкладені на атоми. Як наприклад, в «Юність, старість і смерть», непомітно, де скінчився один жест, а почався інший.

З пантомімами Біпа Марсо виступив уперше 1947 в театрі де Пош в Парижі; перед тим він був учнем (1944) Шарля Дюллена й Етьєна Деску, а 1946 членом трупи Мадлен Рено — Жана Люї Барро, де він, між іншим, грав роллю арлекіна в пантомімі «Батіст». Успіх пантоміми Біпа дуже великий, і після численних турне по Швейцарії, Італії, Голландії, Марсо в березні 1948 заснував свою власну трупу. Цього ж року його нагороджують премією Дебюро за пантоміму «Смерть перед світанком», і преса вже тоді сходиться на думці, що Марсо найбільший мім Франції. В театрі де Пош Марсо з трупою ставить нові пантоміми,

кого дивувати. Ці постаті жили в різні епохи і в різних умовах. Їхні політичні настанови й ідеали мусили бути різними. Коли ж вони підходили до української дійсності, до завдання національно-державного становлення України, підходили з відкритою думкою й щиро, мусили бачити ті самі проблеми, ті самі труднощі і ті самі завдання. Бо українська дійсність одна, з якою б погляду на неї не дивитися. Ця дійсність — незавершений протиросійський внутрішній фронт в українському громадянстві, і тим самим незавершений процес нашого становлення як нації-держави. Звідси й найголовніше завдання перед сучасним українством — поглибити в усіх верствах українського народу духову й психологічну сепарацію від Росії, що стане передумовою й політичного усамостійнення. Кожен, хто докладає хоч маленьку частину для виконання цього величезного історичного завдання, заслуговує на увагу, підтримку й пошану майбутніх поколінь, байдуже під якими партійними чи груповими прапорами він виступає.

Згадані тут політичні мислителі не тільки ставили діагнозу стану української проблеми, але своїм ділом найбільше спричинилися до здійснення того всенародного завдання, що досі ще стоїть перед нами. Коли Драгоманов при кожній нагоді й послідовно відрізняв українську націю від російської, ко-

подорожує по всій Європі, заїжджає навіть до Ізраїля, скрізь з нечуваним успіхом, і 1951 відкриває в Парижі новий сезон груповими пантомімами: «Шинеля» Гоголя, в своєрідній, мало подібній до оригіналу, інтерпретації, і «Маріянна й Гальван» Ару. На наступний паризький сезон 1952 Марсо дав нову пантоміму «Ієро Монмартру»; з цим репертуаром гастролює в Берліні, в Тунісі. Скрізь квитки на його вистави розкуплені, граміма завоювала собі публіку. 1953 Марсо бере участь у Великому музичному фестивалі в Флоренції і на новий сезон того ж року ставить в Парижі «Вечір у танцюристів по канату» і «Три перуки» по Нестрою.

Після попередніх дуже успішних турне по Німеччині з своїм учнем Сегалем Марсо цього року приїхав до Мюнхену з своєю трупою з інсценізаціями «Шинеля», «Три перуки» і пантомімами Біпа.

Дивлячись на «Шинеля», «Три перуки» не можна не захоплюватися глибоким чуттям жесту, інтерпретації: сон писаря в «Шинелі» — страшні, схожі на шибениці постаті, шинеля — талісман, демон, володіння яким відкриває світ, а втрата — загибель. Атмосфера в «Шинелі», здається, більш сконденсована, ніж в «Трьох перуках», більш сомнамбулічна.

Місце дії «Трьох перук» Відень 1830, дійові особи євреї, жандарми, перукар, гусар та інші й людина з червоним волоссям (М. Марсо), якої ніде не приймають через її рудавість. Шукаючи праці, він зустрів руду дівчину, що закохується в нього, але йому перукар дає три перуки, і людина з червоним волоссям йде у вище суспільство, де всі нині тепер зачаровані, поки з нього не зривають перуку і, побачивши його червоне волосся, викидають. Так трапляється два рази, а на третій рудий герой, вдягнувши останню сіру перуку, рятує життя старому маркізу, що програвся в карти. Маркіз всьому рудого до себе, вони п'ють, і маркіз раптом вмирає, лишаючи гостей гроші й дочку за дружину. Рудоволосий, щойно йдучи до шлюбу, бачить, що дочка маркіза потворна — він сам зриває з себе сіру перуку й повертається до рудой дівчини.

В цій пантомімі чудово зроблена сцена тренування перед дуеллю і сама дуель. Гра гусара (Сегаль, що виступає і в своїх власних пантомімах), його поява на балу, двобій на пістолях (пістолі з пальців руки), захоплююча. Майже шармаюча музика іронічно-зворушливо обрамовує пантоміми.

Марсо один з дуже небагатьох представників пантомічного мистецтва, «безсловесного» вислову, що декотрі навіть утотожують з танком. «Міміка відрізняється від танцю, — застерігається однак Марсо, — бо вона ніколи не забуває закону тяжіння, що втримує її на землі, роблячи її драматичною й земною. Тим часом як танок звільняється в русі, мім кладе вагу на спокій, на зосередження. Ці обидві мистецькі форми зустрічаються в їх найвищому пункті піднесення, але їх засоби відрізняються».

Мімічне мистецтво Марсо незабутнє: воно має ту властивість справжнього мистецтва, що чим більше проходить часу, воно, замість того, щоб стертися в пам'яті, здається, ще більше яснішає, набуваючи просто таки мітичних розмірів.

Е. А.

ли плямував всяке національне ренесансство (відповідь Желябову), коли в Європі протестував перед європейською громадською думкою проти культурного поневолення України, коли в своїх етнографічних працях викривав різницю в народній творчості українців і росіян і т. д. — все це значною мірою скріпляло український національний рух, рух духового відокремлення від Росії. Його федералістичні ідеї, його ворожості до «сепаратизму» тут менше важливі, бо вони не виходили з принципу, а лише з його оцінки тодішньої слабкості українського руху і відповідали тій стадії його розвитку. Зрештою пізніші події поховали назавжди його федералізм). Сучасні полемісти проти Драгоманова зараховують його до негативних постатей нашої історії і в своєму сектарстві безсилі бачити щось позитивне в його діяльності. Але такі свідки, як Франко, Липинський, Дмитро Дорошенко, як і величезна більшість визначніших діячів української науки, навпаки, завжди оцінювали Драгоманова дуже високо.

Дорошенко (історик і міністр закордонних справ у роки гетьманату) в листі до проф. Оглоблина 1942 писав: «Думаю, що українська справа була б морально слабшою і вбогішою ідеєю, якби ми були не мали Драгоманова... Тут на еміграції завелася мода погірдити звати Драгоманова „зросійщеним федералістом і космополітом“. Це мені дуже не подобається... До речі, Липинський дуже високо цинів Драгоманова, хоча в політичних поглядах дуже різнився від нього» (переклад з англійського тексту, опублікованого в «Аналах УВАН»).

Діяльність Грушевського як історика — це новий крок в нашому історичному процесі. Він так би мовити створив українську історичну науку, без якої годі собі уявити становлення нації. Основним елементом національної свідомості є знання власної історії і традицій. Грушевський перший дав таку історію України. Він не тільки своїм ділом як історик, але й як голова Центральної Ради заслуговує на пошану й визнання. Хоч визвольні змагання не вдалися, вони поставили український народ перед кінцевим завданням відновити свою державність. Як ми виглядали б тепер, якби не було 1917—1920 років? Велика заслуга тих, що мали відвагу очолити тодішні події, мали відвагу до рішень і відповідальності.

Тут стає кожному ясним історичне значення виступу Хвилювського.

Якби проблема антиросійського фронту в нашому народі була справді розв'язана й полагоджена, гасло Хвилювського «Геть від Москви», як і вся його діяльність спрямована на духово-культурну сепарацію України від Москви, не мали б особливого значення. В цьому не було б нічого нового: Хвилювий справді «не відкрив Америки». Але так не було, і до цього не дійшло ще й тепер (смію дивитися лійсності у вічі!), хоч В. Ілюш у своїй «науково-ідеологічній» (!?) брошурі «Правда про хвилювизм» і твердить щось протилежне: «Сучасні хвилювисти, — пише він, — захоплюються тим, що Хвилювий проголосив: „Москва є центр всесоюзного міщанства“ і закликав тікати від „задрипанки Москви“». Ще одне „геніальне“ відкриття Америки! Хіба український народ від часів Андрія Боголюбського, Івана Калита, Петра Першого та на протязі своєї історії не знав дійсного обличчя Москви?» (стор. 13).

Можливо, фраза добра для промови на якомусь вічу, але вона нічого не має спільного ні з правдою, ні з наукою. Проте, чи український народ справді знав дійсне обличчя Москви протягом усієї своєї історії аж від часів Андрія Боголюбського, авторитетніше свідчать нам Драгоманов, Липинський і Грушевський, як це доведено вище. А як хтось їм не вірить, хай запитає самого себе: чому ж цей народ, що, мовляв, так добре знав Москву, не підтримав Мазепу, чому не зробив хоч одного великого повстання проти Москви, як робив їх проти Польщі, чому не підтримав як слід Петлюру і т. д. Трагічною може стати доля народу, що хоче жити неправдою й ілюзіями про себе самого. Пізнання всіх ілюзій сторін своїх фронтів є передумовою свідомих змагань за їх скріплення.

Очевидно, антихвилювисти мають рацію, відмовляючись вважати Хвилювського представником усієї підсоветської України. Крім нього й українських комуністів, існували і якоюсь мірою діяли в той самий час ті національні кола громадян-

(Далі на 8. стор.)

*) Багато визвольних рухів прагнули спочатку до автономії, а щойно опісля переходили до повної самостійності. Проте, жоден народ не засуджує так гостро своїх перших борців за автономію, як українці. Мабуть, ці народи мають більше політичного досвіду й розуміння історичної зумовленості явищ.

Нова група

Поскілки організація українського мистецтва на еміграції, а це тотальніше з енергійним натиском на батьківщині керується виключно політичними мотивами (там — примусове служіння режимові, тут — добровільне переймання певних, політичного сенсу, гасел еміграції), з причин недостатнього зацікавлення суттю мистецтва і його проблематикою, просто немає можливостей в середовищі з такими амбіціями достатньо подбати про хоча б найелементарніші речі. А поскілки, наголошую, характер організації шкідливо відбивається на предметі, мусіла б виникнути ініціатива урізномордження організаційних мотивів і метод. Що монотонний ідеологічно образ українського мистецтва якоюсь мірою за нами — вже факт, стверджений останніми виставками українського образотворчого мистецтва на еміграції. І в відповідності до цього з інтимних розмов одного мистецького середовища постала ініціатива створення групи мистців (образотворців — може це лише покіщо). Ця група не репрезентує котрусь з мистецьких ідеологій, а намагається покищо, мабуть, навпаки, відзеркалити багатоглибність сучасного мистецтва, очевидно, наявними у нас силами.

Хоча періодичний перегляд українського мистецтва на еміграції теж потрібний, група має можливість уточнювати орієнтації. Помічалось в минулому, що відвідувач цих загальних переглядів нерідко розгублено робив невідповідні висновки. Отже група комплектуватиме окремі мистецькі виставки (не обов'язково з найбезпосередніших учасників групи) з певним однозначним гаслом, а також в приступній мірі намагатиметься речово окреслювати розмови про мистецтво, як далеко це можливе — без надуживаного і претенсійного загальника «українське мистецтво». Взагалі опатріотизування нашого побуту набрало монструозного характеру, а тотальна вимога суспільства, за якою подались мистці, вимога об'єднання мистців у понадідеологічний спілці на принципі суспільної єдності стоїть на

ГЕОРГ ГАЙМ
1887—1912

В СЕРЕДИНІ ЗИМИ

Відходить люто рік. І дні змалілі
Розкидано в зимі, немов халуни.
І ночі без годин і без світіння,
І сірих ранків образи похмурі.

Пора весняна, літня, все минає,
І кожен плід брунاتا смерті забрала.
І інші зимні зорі в тьмі, яких ми
Передше з кораблів не споглядали.

І кожне без доріг життя. І кожна
Блудна є стежка. І не знати краю.
Хто Одного знайшов, його не має:
Во той порожній руки простягає.

Переклад М. ОРЕСТ

З неопублікованих оповідань О. Вайлда

У жовтні цього року минуло сто років з дня народження ОСКАРА ВАЙЛДА, поета, есеїста і драматурга. З цієї нагоди паризький тижневик «Нувель літтерер» опублікував тріє досі невідомі оповідання письменника, що їх оповідав своїм друзям Оскар Вайлд, в записі Гійо Де Се. Подаємо їх в перекладі з французької.

РЕД.

ЛЕГЕНДА ПРО ВІЧНОГО ЖИДА

В цей час Ісус на прохання ближніх пробудив Лазаря з вічного сну. Він сказав: «Встань і йди!» І Лазар пішов. Всі, що були навколо, повірили в чудо. Але воскреслий Лазар був сумний. Замість того, щоб випасти до ніг Ісуса, він стояв осторонь з виразом закиду, поволив звільнюючись від своїх останніх обгорт, просякших натроном і пахучою мірою.

— Ісус, наближайчись, лагідно спитав:

— Ти, що повернувся до нас з мертвих, ти мені нічого не скажеш, Лазаре?

І Лазар відповів йому глухими словами:

— Чому Ти мене ошукав? Чому Ти ще їх ошукаєш, кажучи їм про Небо, про Божу славу? Там, між тінями смерті, нічого нема, Раббі. Той, хто вмер, є такий мертвий. В запевняю Тебе в цьому, я, що повернувся звідти.

І Ісус, поклавши палець на уста, з благальним поглядом, нахилившись до Лазаря, сказав йому шепотом на вухо, показуючи на присутніх:

— Я це знаю. Але не кажи їм нічого.

— Чи помітили ви, що після великого чуда, яке повернуло Лазаря до життя, ніде більше не згадують про це славетне воскресіння? Чи не мусів би він показати-

фатальний дорож: мамутова частина здійснення мистецтва таки виключно по стороні творчих одиниць. Власне що нову групу треба розуміти як гурт нічим в площині групи не зобов'язаних індивідуальностей, які діють і творять на рахунок своєї відповідальності, лише певні спільні заходи будуть належно названі.

Група не бере на себе звичне хронікальне нотування своєї діяльності, залишаючи це кінцевому наслідкові якості вартостей, які так чи інакше, у більшій чи меншій мірі здійснюються у фактичному просторі; вона має на меті викликати зацікавлення оточення до певних видів мистецтва і проблем, можливий контакт з світом тощо. Конечний у таких випадках розподіл праці розкладається на принципі товариських зобов'язань, коли сам ініціатор певної ідеї повинен би автоматично стати її «директором».

Учасник групи має абсолютне право належати до інших мистецьких і немистецьких організацій, брати участь у яких хоче заходах, отже група бажає безумовно зберегти атмосферу інтимності, а якщо з'являється ця інформація, то насамперед тому, що передчасно почали виникати хибні в інтерпретації розмови про ініціативу групи. При чому цю інформацію треба розглядати тільки в інтерпретації автора, бо не виключається, що й інші учасники групи подібні інформаційні нотатки опублікують, і теж в дусі власної інтерпретації. Власне, поєднуючи індивідуалістичний принцип з організаційними дисциплінами вважає, що можливе загальне комюніке може з'явитися в телеграмній формі і через це може відобразити ті істотні в групі настрої, що в сумі творять її істоту.

Дотеперішні учасники групи, з погляду мистецьких критеріїв випадкові люди, зведені на ґрунті взаємного більш загально людського розуміння або ближчого знайомства і, а на початку організації це дуже важливе, стягнені найближчим сусідством з центром Менгетейну.

Учасником групи, інтимніше можна сказати — середовища, може стати кожний мистець на принципі введення через посередництво котрогось з дійсних членів групи.

Не обіцяючи занадто багато наперед, можна однак припускати, що з цього середовища, або на контрасті до нього, виникнуть ідеологічно ясніше окреслені рухи. Це було б бажане, а навіть найкраще здійснило б, може, тимчасову у цій нашій по відношенню до мистецтва безхребетній ситуації ролі цього середовища, бо мистецтво масове без певних ідейних прагнень, а це теж у застрашуючо великій мірі характеризує стан українського мистецтва, — таке мистецтво зовсім певно без особливого призначення.

Підсумовуючи сказане, скажемо дефінітивно: ця експериментальна група, кінена у наше життя, щоб, не випираючи вже існуючі об'єднання мистців, робити в найпершу чергу ту роботу, яку інші не

ся при всіх муках Христа, а зокрема, на Голготі, щоб бути свідком на користь Сина самого Бога. Невідомо, що з ним сталося, православні запевняють, що він був єпископом на їх острові Кіпрі, там помер і що його останки були перевезені до Константинополя за часів імператора Леоніда Мудрого.

У Франції пізніше постала сага про його подорож через Прованс з Мартою й Марією, його сестрами, і припускають, що він помер, бувши єпископом Марселю. Правда те, що Лазар після свого перебування між мертвими не міг жити між живими. Ці його невпинно питали, мучили питаннями. Він мусів витримувати всякі допити у фарисеїв і первосвященників. Він так замучився, що проклинав те, що спричинилося до його власної слави, вихід з царства тіней і, залишивши ім'я Лазаря, що означало «Божя підтримка» взяв ім'я свого діда Ісаака, що означало «Сміх». І, трясучись від гіркої сміху, він тасмично утік, відростив собі бороду і пішов служити в одній з околиць Єрусалиму, де він жив, мирно займаючись ремеслом шевця.

І коли Ісус, несучи свій хрест, упав під тягарем перед його крамницею, він став перед вчителем і закричав йому слова, які його колись оживили:

— Встань і йди!

І коли неспритомний Ісус лишився лежати, він повторив:

— Встань і йди!

Ісус зідхнув і сказав йому, підводячись:

— Ти будеш ходити з століття в століття аж до страшного суду.

І, навіть не закривши своєї крамниці, Лазар взяв своє манаття, торбу, свої най-

Проти сектарства

(Закінчення з 7. стор.)

ства, що від самого початку ставилися порожні до большевицької окупації України і взагалі до комуністичної ідеології. Проте, ніхто не може заперечити, що Хвильовий був представником принаймні якоїсь частини українського громадянства, тієї частини, що вірила в можливість співіснування України в рамках СРСР, що щиро намагалася погодити свій беззаперечний український патріотизм із вірністю комуністичній ідеї. Якщо смерть Хвильового позбавила тієї наївної віри хоч цю частину українського громадянства — чи це не є ще один крок у процесі нашого духового усамостійнення і відмежування від російщини? Завдяки цьому у протиросійський фронт включилася ще одна частина українського громадянства й тим самим його значно скріпила. Треба додати, що українські комуністи початку двадцятих років не були найменш вартісними елементами суспільності, навпаки, це до деякої міри «еліта», найактивніші представники пробудженого села, міста, нові люди в політичному житті, але обдаровані енергією, відвагою, запалом, тобто рисами, що характеризують у всі часи провідні елементи кожного народу. Що вони повірили в комунізм — нічого дивного, коли зважити, що в ті роки ця ідея могла притягати не однією і не найгіршою. Уже була згадка про те, що навіть для багатьох визначних європейців комунізм здавався тоді новою зіркою на похмурому небі післявоєнної Європи. Що ж говорити про українців, коли перемога

большевиків означала для них українську, розвиток української культури, науки, величезні можливості навчання і соціального піднесення кожного особисто, і все це на тлі того поневолення, що панувало перед тим у Росії. Існувала справжня спокана захоплення комунізмом. Безпосередні здобутки й користь закривали перед багатьма ті загрози, що ніс з собою большевицько-московський сфінкс. Крім того, треба ще пам'ятати, що молоді люди, виходці з українського села, безумовні патріоти своєї землі, не мали інших можливостей себе активно виявити, крім тих рамок, які офіційно існували. Годі ж вимагати, щоб усе молоді покоління пішло у внутрішню еміграцію, залишаючи керму національного життя чужинцям-росіянам. Врешті, варто підкреслити, що навіть Липинський на еміграції вітав у певний час існування «українського большевизму» як вислову класового робітничого руху, який міг би «повернути Україні державну незалежність і дати нації нову міць». На деякі питання, зв'язані з державним будівництвом, Липинський і звертає увагу «представників українського большевизму» («Листи до братів-хліборобів», частина перша, листи 28 і 29). Ось як ставився до українського націонал-комунізму наш великий державник, що вмів бачити понад усі групові, устросві, ідеологічні різниці спільну всім українцям мету — українську самостійну державу.

(Закінчення в наступному числі)

Хроніка культурного життя в УССР

Альбом, присвячений Т. Шевченкові випускається масовим тиражем у комбінаті «Ленфотхудожник». В альбомі є репродукції з творів Шевченка, його малюнків і картин, автопортрети поета, портрет його батька, портрет О. Герцена. Крім того, фотокопії, автограф «Заповіту», фрагменти з поеми «Сон» з позначками, зробленими жандармськими чиновниками.

У Київському театрі імені І. Франка почався новий сезон спектаклем «Петербурська осінь» О. Ільченка.

Між вищими учбовими закладами Львова й культурними

роблять, або робити практиковане так, як це ще й інакше можна робити.

Група має на увазі представитися зацікавленому суспільству виставкою творів теперішніх учасників цієї групи.

ЮРІЙ СОЛОВІЙ

Р. S. Виставку плянується відкрити в Нью-Йорку в листопаді цього року. Докладніші інформації про виставку творів учасників цієї нової групи будуть подані своєчасно в поточній пресі.

кращі черевики і пішов просто перед собою. З того часу він завжди йде, не без того, щоб уділяти час на розсівання дітей на всі чотири вітри.

НЕВРАЗИМА ЛЮДИНА

Віра багато сильніша від панцеру. Хто досить вірить, може нічого не боятися.

Одна з найбільш відвідуваних будок ярмаркового свята притягувала натовп безсумнівною принадою, що було видо-вищем невразимої людини.

Ця людина підставляла свої груди товаришам, що був озброєний карабіном, і кожний постріл опалював йому трико, але він був неушкоджений. Звичайно, товариш стріляв порожнім набосом. Але цей спектакль, збудований на ошуканстві, мав дуже великий успіх. Таким сталим тріумфом він завоював одну жінку. Невразимий одружився з нею. Ця жінка була такою чарівною, що й стрілець скоро в неї так закохався, що зненавдив свого партнера. Розриваючись від ревності, він вирішив звільнитися від людини, яка, що лише він один знав, не була невразима.

Простий випадок, і кожен сказав би: він знайде своє щастя на землі. Одного вечора він зложив дві кулі в свій карабін і перед численним натовпом, навіть на очах жінки, що нічого не знала, випустив весь заряд в людину-мету. Цей навіть легенько не здригнувся, під його рожевим трико з випаленими зірками, спокійно випиналося тіло. Від жаху вбирав, думаючи, що той справді невразимий, поспішив собі відібрати життя. Зарядивши і розрядивши знову зброю, він вже більше не промахнувся.

А невразимий в обіймах своєї дружини, що тремтіла, закричав:

— Як, я мушу вмерти? Я не знав, що цього вечора рушниця була заряджена.

ОСТАННЯ ПОДОРОЖ

Зі мною трапилась одного вечора досить дивна пригода. Дійсно, я не знаю, чи це зі мною сталося, чи це мені лише снилося.

Отже, одного вечора я був на вулиці при повному місяці, коли зі мною порівнявся катафальк, містерійний катафальк. Пір'я струся похмурі, жалібні, покривали чорних коней як Ереб, і сам катафальк мав по чотирьох кутах і на гребені даху букети струсового пір'я, яке коливав осипний вітер.

Катафальк зупинився біля мене; порт'єра, оторочена сріблом, відгорнула поверх труни з чорного дерева, і хтось зійшов з похмурого воза, це був Венсан О'Сюлліван.

Цей американський письменник, оригінальний імітатор Едгара По, сердешно привітався до мене, а потім сказав:

— Я мушу ще написати кілька оповідань. Ви здаєтесь мені дуже втомленим. Ви могли б зайняти моє місце.

Я відхилив спокусливу пропозицію:

— Я, ви це забуваєте, старий каторжнику. Моя остання подорож може відбутися тільки на возі убогих, без усіх цих жалібних пишот.

— Хай станеться, як ви хочете!

Жестом штукаря мій приятель закрипишу порт'єру, змахнув султани, зморщене пір'я яких, скоплене вітром, розплилося в тумані.

— Чи на ваш смак ця колесниця? Во на ж така, як для Віктора Гюго!

Раптом переді мною лишився лише похмурий туман.

Але мушу вас залишити. Я думаю, що вже останній віз чекає мене перед моїм дверима.

(Е. А.)

Як важко знайти вихід...

Думки Джорджа Ф. Кеннана про американсько-російські взаємини і проблеми східної політики США

Після відходу від активної дипломатичної служби Джордж Ф. Кеннан американський професійний дипломат, політичний публіцист і основоположник доктрини Контейнменту, присвятився науково-дослідчій праці з ділянки історії і методики американської закордонної політики. Не «роблячи» самої закордонної політики, він і далі тішиться поважними впливами в американському житті, хоча б через співредагування квартальника «Форін Аферс». Він далі залишався тією людиною, яка завжди матиме вплив на проєктування американської закордонної політики, і першим експертом советських справ. Важливою стає його теперішня діяльність у політичному інституті при Принстонському університеті вже тому, що більшість молодого американського дипломатичного покоління є якраз вихованцями і учнями кеннанівської школи. Впродовж останніх двох років виявлялося, що погляди цієї течії, тобто визнання примату американського національного інтересу в міжнародних взаєминах, критичний реалізм у підході до всіх явищ сучасної політики і повне відідеологізування її були добре обґрунтовані і в загальному виправдалися.

Ці твердження не стосуються до східноєвропейської оцінки Кеннана, яка була в найкращому разі односторонньою, а конкретно кажучи, русофільською.

Спрямовані свою амбіцію на науково-політичний сектор, Кеннан не обмежився до одного американського університету. Перебуваючи восени в Німеччині, він виступив у Франкфуртському університеті 4 реферати, які будуть незабаром видані книжкою в німецькій мові під наголовком «Американсько-російські взаємини». Реферати Кеннана знайшли відгомін і на сторінках німецької публіцистики. В двомісячнику «Остойропа» (ч. 5 за жовтень 1954 р.) з'явився один розділ з його лекції, в якому зосереджено увагу на американсько-російських взаєминах, почавши від мирового договору в Бересті і до Потсдамської конференції.

Журнал «Авсенполітік» в ч. 10 від жовтня ц. р. вмістив четверту лекцію Кеннана, присвячену проблемам, особливостям і суті російсько-американських взаємин. Зокрема для українського читача буде доцільним заздалегідь сконфронтуватися ще раз з його думками і способом аргументації, щоб пізніше, як це вже було після появи його статті «Америка і майбутність Росії», не запанувало в нашому середовищі здивування або навіть і схвилювання.

ВІД БЕРЕГІВ ДО ПОТСДАМУ

Революція в царській Росії в 1917 р. і заламання на німецькому фронті створили для західних альянтів досить ускладнену ситуацію хоча б тільки під мілітарним аспектом. Бажання за всяку ціну відкрити знову східний фронт спонукало альянтське командування перевозити або підготувати на територіях старої царської імперії інтервенційні акції, які з часом перетворилися у підтримку білогвардійських реакційних елементів, які від самого початку не мали шансів на успіх. В цю інтервенційну акцію втягнуто силоміць американські військові відділи. У Владивостоці висаджено 700 американських вояків, а біля Архангельську був розташований американський експедиційний корпус в кількості 4 000 вояків. Мілітарно були ці акції безсмыслові, а політично принесли навіть шкоду, бо були добрим аргументом для большевиків в їх пропаганді про «чужоземну інтервенцію». Кеннан каже, що ця інтервенція була недоцільна і що большевики виграли тому, що мали сильну місцеву базу для боротьби, не були здані на зовнішню підтримку і мали сильну партійну дисципліну («Остойропа», ст. 332—334).

Після евакуації цих американських відділів і закінчення паризької мирової конференції прийшов тринадцятирічний застій в американсько-російських взаєминах — за винятком комерційних зв'язків. Відсутність американського дипломатичного представництва в СРСР унеможливила Америці мати найменший вплив у советські справи, тоді як большевики, використовуючи американських комуністів і советські торговельні фірми наприклад, «Амторг», і інфільтруючи американське життя, були добре ознайомлені з проблемами цієї країни. Республіканська адміністрація того часу (1920—1932) аргументувала свою відмову навізати з советами дипломатичні зносини небажанням большевиків заплатити американським громадянам за їх удержавлену власність на території СРСР і большевицькою агітацією в США. В цих роках була помітна повна відсутність політичної концепції щодо большевизму. Америка не мала взагалі жодно-

го виробленого ставлення до большевизму, ні позитивного, ні ворожого, і в найкращому разі дивилася на СРСР з обридінням і погордою. Це однак не було вистарчальним.

Наближення Америки до СРСР і автоматичне нав'язання дипломатичних взаємин вплинули три фактори. Активізація японської експансіоністичної політики в Манджурії (1931) насторожила большевиків і привело її за всяку ціну шукати з престижних причин формального визнання з боку США. Позитивне трактування советських заходів було зумовлене настановою американського комерційного світу. Американсько-советська торгівля в тих роках процвітала (американський експорт до СРСР становив 1928 року 74 мільйони доларів, а в 1929 р. — 114 мільйонів доларів), і американські комерсанти активно підтримували концепцію американсько-советського зближення. Після формального погодження советських вимог большевики перестали купувати... До того прийшов великий перелом в американській внутрішній політиці, започаткований вибором Рузвельта на президента США. Рузвельт і ліве (ліберальне) крило американського політичного життя обстоювали потребу домовлення з Росією хоча б тільки для зрівноваження Німеччини. Вони захоплювалися ідеєю колективного спротиву Гітлерові, Муссоліні і Японії, до якого хотіли включити і СРСР. Не будемо затримує на цьому місці справи комуністичної інфільтрації американського життя за 30-их років і її фатальних наслідків для ведення дальшої східної політики, бо ці справи вже добре відомі, хоч Кеннан їх і промовчує.

Буде багато більш цікавим вислухати його думки про особу Рузвельта і його советську політику. Кеннан називає його великою політичною постаттю і великою індивідуальністю, але ні хвилини не вагається з притаманним йому цинізмом критикувати ставлення цього американського президента до феномену большевизму. «Можна про нього сказати, що він ніколи не зрозумів советської проблеми

правильно і не був в стані її зрозуміти. Рузвельт зробив у своїй настанові до советської проблеми одну помилку... він не доцінив ідеологічної серйозності російських комуністів, він сумнівався в вазі принципівості їх психології, він гадав, що їх скомплікована, недовірлива, вразлива і навіть психопатична ментальність являє собою тільки суб'єктивну реакцію на персональну позицію противника, а не ідеологічно зумовлену принципову поставу. Він очікував, що також всні реагуватимуть прихильно на його приязню усмішку, братнє клепання по плечах і велику дозу його, рузвельтського шарму (ст. 338—339)». Він не мав жадного зрозуміння для натури і динаміки большевицького тоталітаризму і цим прислужився у великій мірі до елімінації антикомуністичних елементів, що пізніше показалося великою помилкою. Найбільш його довір'я, доброзичливості до советських намірів довели до загарабання большевиками дальших європейських держав. Щойно брутальна реальність большевицького прямування до опанування інших європейських і азійських країн відібрала політикам контейнменту всяку ілюзію про можливість замирення.

Треба признати Кеннанові, що він не завагався прилюдно признатися до помилок Рузвельта і тієї адміністрації, яка уможливила його персональну кар'єру. За винятком пов'язання поняття Росії з СРСР (що є найістотнішим показником для того або іншого зрозуміння советських справ) і відсутності розгляду російської політики Ленінга, до цих висновків Кеннан не можна мати застереження. Навпаки, можна тільки вітати його мужнє признання до своїх помилок. «Однак я гадаю, що не буде зроблена послуга для зрозуміння проблем сучасності, якщо ми, американці, одверто не признаємо, що помилки, які були зроблені в 1935—45 рр. в нашій політиці супроти СРСР, мусять бути зараховані до найважчих і найбільш фатальних в усій історії нашої закордонної політики (ст. 342)».

Плян французько-німецької співпраці

Парижські договори від 24 жовтня закінчують стан політичної війни між Францією і Західною Німеччиною не так на щаблі глибокої психологічної ворожнечі між народами, як радше на щаблі порозуміння між урядами. Мандес-Франс і Аденауер, які підготували шлях до зближення двох націй, здають собі справу, що довготривалий період національної ворожнечі, виявленої двома останніми війнами, не можна злікувати враз, а лише свідомим, послідовним і пляновим вихованням широким мас і довгим етапом дружньої співпраці. Під час конференційного тижня в Парижі Мандес-Франс і Аденауер, окрім паризьких договорів, заклали ще чотири окремі умови про майбутню французько-німецьку співпрацю в господарській і культурній ділянках.

Господарська умова передбачає покликання до життя німецько-французького господарського комітету і заснування торговельної палати, далі — унормування охорони фірмових знаків, урегулювання проблеми транспорту, спільне будівництво Мозельського каналу, створення спільних німецько-французьких підприємств, можливості інвестицій в заморських країнах і поширення внутрішнього і зовнішнього ринків збуту. Метою всіх цих плянів є активізувати і поширювати господарську співпрацю обох країн.

В умові про культурну співпрацю заплановано тісну культурно-наукову діяльність з метою культурного зближення і служіння ідеї миру і європейського об'єднання. Реалізацію цих завдань плянується досягнути такими засобами:

1. Виміною професорів, науковців, лекторів, студентів та учнів. Для здійснення цієї програми будуть створені стипендії, допомогові фонди і різного роду спільні курси. З цієї метою плянується налагодити і підтримувати співпрацю між організаціями молоді обох країн;
2. поширенням курсів мовознавства і національної культури в університетах і школах обох країн;
3. обопільною підтримкою існуючих і заснуванням нових високошкільних інститутів, інститутів, культурних центрів тощо з метою плекати пізнання обох країн;
4. визнанням потреби обостороннього респектування свідомості і екзамінів;
5. підтримкою імпрез, доповідей, ви-

став, концертів, радіо, кіна і видавничої діяльності;

6. справленням недовладностей в навчанні про французько-німецькі взаємини і

7. через консультацію та співпрацю на культурному полі назовні.

Для реалізації цих цілей буде створений сталый мішаний комітет з особистостей культурного і політичного життя обох народів. Завданням цього комітету буде опрацювати пляни і внески для обох урядів у ділянці реалізації культурної співпраці.

Дві інші умови нормують справу депортації і утримання німецьких могил у Франції.

Через заключення господарського і культурного договорів, які встановлюють тісну співпрацю між Бонном і Парижем, політика зближення між обома народами дістала конкретний плян, який є також поважним кроком до стабілізації відносин у Західній Європі. На дорожці до реалізації є ще одна дуже багато перешкод як психологічної, так і політичної натури, усунення яких вимагатиме багато доброї волі.

мрр

Відхід Малаїна

До твердих голів політичного життя нашого десятиліття треба без сумніву зарахувати 80-літнього південноафриканського прем'єра, д-ра теології Даниєля Франсуа Малаїна, який недавно заповів уступлення з свого посту і голівства в Національній Партії на день 30 листопада. Він заявив, що його рішення є непокитне і що краще своєчасно здати свої обов'язки, ніж бути примушеним до цього через ослаблення духових і фізичних сил.

У зв'язку з цим заповідженням уступлення курсують різні здогади про наслідки цього старого радикаліста, який виконував свої обов'язки коректно і по-чисто (ніхто не бачив, що він колинебудь сміявся). Надії Великобританії спочивають на дотеперішньому міністрі фінансів Гавенга, який вважається ще за найбільш уміркованого кандидата між африканськими націоналістами. Побойоються в Лондоні його контрагента Стрідома, голови націоналістичної партії в Трансвалі, який репрезентує екстремі-

ПРОБЛЕМИ, ОСОБЛИВОСТІ І СУТЬ АМЕРИКАНСЬКО-РОСІЙСЬКИХ ВЗАЄМИН

Проблематика російсько-американських взаємин, а тим більше політика США щодо СРСР, впливає з того або іншого розуміння істоти большевизму і національної історії Росії. Республіканська адміністрація на розвиток відносин в СРСР дивилася колись і дивиться тепер тільки під моралістичним аспектом, визначаючи зло тоталітарного комунізму; таке наставлення до СРСР можна назвати ідеологічним. Демократична адміністрація ери Рузвельта не мала розуміння ні для ідеологічного моменту, ні для того, що большевизм прямує тільки і виключно до силової експансії і агресивними методами хоче опанувати якнайбільше країн світу. Демократи тієї епохи вважали, що включення СРСР до антифашистського фронту є єдино правильною політикою («Авсенполітік» ст. 636). Совети, з свого боку, ніколи не відступали від принципового прямування до світової революції і від заведення диктатури. «Тоді, як пізніше, провідники російської комуністичної партії займали до капіталістичних країн цинічну і дволичну поставу. Мета їх співпраці з капіталістичними країнами може, згідно з їх переконаннями, полягати тільки в посиленні їх позицій, щоб вкінці бути спроможними тих, з якими сьогодні співпрацюють, завтра розбити. Такою була їх засаднича поставу. Вони цього ніколи не скривали (ст. 634)». В 1946—1952 рр. США зробили цілковитий зворот у своїй закордонній політиці, присвятивши увагу майже виключно советським справам. Щойно тоді, коли холодна і брутальна рука російського комунізму загарабала країни Середньої і Східної Європи, коли прийшло до комуністичного перевороту в Китаї, американське громадянство з своєрідним страхом розпочало приглядатися феноменові тоталітарного комунізму. Політики контейнменту рішили стримувати комуністичного агресора. Америка почала усвідомлювати силову небезпеку советського імперіалізму.

Кеннан стверджує, що тепер існує величезне напруження в американсько-російських стосунках, спричинене трьома моментами. Насамперед цілковито відмінним є традиційний політичний дух цих двох контрагентів. Коли в Америці перебрано з британського острова меркантилістичний (комерційний) підхід і створено нові політичні, демократичні конституційні відносини, наслідками яких, побіч усіх недоліків, були своєрідний космополітизм, толерантність, гуманність і відкритий спосіб сприймання, тоді в Росії відбувалися цілковито відмінні процеси. Тут завжди ішла тверда, брутальна боротьба, яка ніколи не кінчалася компромісом, договором, порозумінням, але тільки жорстоким винищенням і ліквідацією противника. В російському політичному світі не визнавалося жадних інших методів, крім насильства і погорди до зовнішнього світу, до інших відносин, традицій тощо. З перемогою большевизму його провідники повернулися на старі позиції московських володарів, ставляючи на місце ортодоксального фанатизму месіянстичну вимогу панування над світом.

З цієї традиції випливає т. зв. ідеологічний момент, тобто змагання до цілковитої перемоги комунізму над капіталістичним світом. Кеннан робить при цій нагоді одну з засадничих помилок, твердячи, що «якби росіяни експериментували з комунізмом тільки в себе, тоді це нам не пошкодило б». Ми гадаємо, що якраз ці російські експерименти викликали всебічну агресивність большевизму, бо в дуже скорому часі вони були повторені в інших країнах при допомозі голого насильства. Така посередня оборона (Далі на 10. стор.)

стичне крило і обстоює потребу створення південноафриканської республіки і конечність виходу з британського комонвелту.

Не такою важливою виглядає сзма проблема обсади прем'єрського посту, як політичний курс, який візьме націоналістична партія південної Африки, зокрема в своїм ставленні до Великобританії. В справі расового поділу і підходу до африканського місцевого елементу цей рух виявився найбільш нетолерантним і екстремістичним. Вважаючи, що колір шкіри є єдиним виявом вартості людини, націоналістичні провідники південної Африки дали добрі аргументи большевицькій агітації, яка шумує серед місцевого уполідованого населення. Було б найважче думати, що малій кількості білих удасться довго втримати стан колоніального насильства. Відхід Малаїна від політики не обіцяє зміни під цим поглядом тому, що в цій справі різниці поглядів у партії немає.

язп

Я був приготований на традиційну англійську погоду з дощем і мряками і взагалі на сірість і непривітність. Тим часом у блиску осіннього сонця купався весь жовтень, і золотом спадаючого листя мінилися не лише парки Лондону і південної Англії, але і там, де, згідно з оповіданнями, всього два-три дні на рік проглядає сонце крізь хмари димів незчислених коминів текстильної індустрії Менчестеру, Бадфордру чи сталеварного Шефільду, царювала погідна, лагідна осінь.

І ще доводилося мені останніми роками слухати сливе казкових оповідань про «англійський терен» (мова була про українців в Англії), про «специфіку» і «окремисті» тамашної української людини, неначе там, під впливом клімату острова, витворився з нащадків хоробрих русичів новий соціологічний феномен, предмет, гідний наукового обсліду і щонайменше дисертації. Більшість оповідаючих, очевидно, твердила, що в Англії майже ні налік нашої інтелігенції і тільки сама «маса».

Задля збалансування бюджету...

Наслухавшись таких тверджень, я з більшою, ніж звичайно, увагою спостерігав і відновлював у думці все навколишнє, уважніше розмовляв з багатьма людьми українського політичного вахляра і з такими, які стоять поза всяким вахлярем, і вже на початку, до речі, з справжньою присемністю мушу твердити, що все, дотепер почуте, вважаю за далеке від правди, за слово, вирване з контексту, яке не відзеркалює справжньої дійсності. Ці мої критичні заваги не будуть подібні до «офіційних» репортажів, що подаються про англійський терен (цей термін набрав уже спеціального соціологічно-політичного посмаку) в пресі, що хоче мати монополію на цей терен. В переважній більшості це ретушовані або ad hoc спрешпаровані образки. Я маю на увазі оповідання, які не пишуться і якими діляться при мюнхенському північній емісії при приїзді зі «службових поїздок» із-за каналу, які призначені для «внутрішнього вжитку», а не на «експорт». Відомо, що на експорт іде добрий товар; бо то, знаєте, треба збалансувати бюджет, а англійський терен — хто ж про нього в Мюнхені не знає! — це терен патріотичний і щедрий...

Може зайво, а може таки треба зазначити, що на підставі кількатижневого перебування в Англії я не збираюся ставити будь-яких тверджень, не маю претенсій не тільки на непомилність, але навіть і на знання цього терену. Бо щоб щось знати, треба або пережити, або докорінно перестудіювати. Саме тоді дуже тяжко робити підсумки і давати характеристику, коли людина забагато знає, а в житті нема тільки двох барв, а вся веселка. Тому я ділюся з читачами моїми враженнями, враженнями повільного прохожого, який спостерігає і аналізує.

«Маса»

Всупереч утертій традиції я почну не від бакінгемської палати, звідного моста над Темзою чи хмари голубів над Трафалгар-сквером, але від тієї нашої «маси».

Почну від українських людей, що їх я зустрів, з ними говорив, дискутував, якщо хочете, сперечався.

Отже вже на початку цього розділу поміченню мушу рішуче заперечувати проти вживання терміну «маса». Бо коли це слівце хотів би хтось уживати в негативному значенні на окреслення українців в Англії, то його обсерваційний дар надається до обсліду русей, а не людей. Українці Англії у своїй більшості — це люди, які під час останньої світової війни брали зі зброєю в руках активну участь у боротьбі за українську справу. Далі, на протилежність до Німеччини, це люди, які працюють, тяжко працюють і завдяки таким українським прикладам, як працюваність, скромність і ощадність здобули собі пристойний життєвий стандарт, не живуть з чистісь ласки чи підмог. А коли прийняти, що побут до деякої міри впливає на формування типу людини, то в Англії масою до діла з певною себе, з свідомою своєю цінністю українською людиною. Так, вона має менше, ніж донебудь інде в нашій діаспорі і знову в першу чергу в Німеччині, часу на «політикування» і безплідне мелення лязком. Українець Англії, як і англієць, уважає, що, давши раз голос на того чи іншого кандидата до парламенту, обов'язок робити політику він перекладає на вибраного. А він зостається льояльним громадянином, який пильнує своїх справ і платить податки, щоб уможливити своїм вибранцям роблення тієї політики.

Подібно і українці в Англії. Вони радо дали свої мандати тим, які обіцяли їм найвідданіше служити українській справі. Вони піддалися їхній політичній опіці чи, радше, проводові з типовою українською вірністю і льояльністю, яка є догтерпелива, але якій є теж кінець.

Враження з „української Англії“

Як я вже сказав, українці Англії досягнули сьогодні життєвий рівень англійського робітника і, порівняно з колишніми відносинами вдома, добре влаштувалися. Але власні дома і вигідні фотелі, що в них вони відпочивають по тяжкій праці, не зуміли і, мабуть, не зуміють запрягти їх до воза золотого тельця. Вони зосталися скромними, релігійними і патріотичними. Вони радо і щедро допоможуть всякій добрій українській справі.

«Брак інтелігенції»

Воно ніби правда, що порівняно з іншими теренами нашої еміграції, де людей, що мають претенсії до титулів «редакторів», «директорів», і «професорів», хоч на драбинястий віз наклади і ще рублем придуми, серед української колонії в Англії куди більше нормальних людей, які вміють щось конкретне зробити, хай хоч добре пофарбувати сукню. Я навіть заризикую твердженням, що відсоток інтелігенції не є аж такий малий, а може навіть і достатній для налагодження громадського і культурного життя. Справа в чому іншому. Не з браку інтелігенції, а в її навмисному відсуненні від

української громади, в її навмисному компромітуванні тими, які взяли «провід» і обіцяли повести українців в Англії, обіцяли найкраще служити українській справі, а завели її мало що не під дурного хату. Сьогодні в Англії такий стан, що десятки інтелігентів, які радо дали б своє знання і досвід для послуг громади, стоять осторонь. Чи відсунула їх українська громада в Англії? Чи може відійшли вони самі? Треба рішуче заперечити. Їх відсунув наказ тих, які в ім'я «справжнього», керування «англійським тереном» на віддалі, з Мюнхену, «вишальтовували» всіх, хто міг мати критичну думку і не був згідний підпорядкуватися всяким, навіть найбільш непродуктивним і для української справи просто таки шкідливим наказам. Вони руками їм віддалих, до речі, високопатріотичних молодих українців відсунули українського інтелігента від громади, бо він, цей інтелігент, мюнхенським можновладцям не був вигідний, а місцеві вірні виконавці їхніх доручень вірили, що в цей спосіб прислужуються добрій справі.

Винен режим

Але було б за просто і залегко зіпхнути провинку на якогось аноніма, самому

Як важко знайти вихід...

(Закінчення з 9. стор.)

чи не найслабшої точки контейнменту вказує на те, що Кеннан по сьогоднішній день готовий боронити цю політику в цілості, що, без сумніву, є абсурдом. Третім моментом, який нас найбільше цікавить, є «прямування СССР як силового комплексу до географічної експансії в євразійській частині світу. «Я вірю, — каже Кеннан, — що це явище, не зважаючи на те, що воно, без сумніву, зв'язане з заданими історичними та ідеологічними елементами, являє собою щось самостійне. Воно є явищем, яке, на мою гадку, автоматично випливає з істотної советської культури. Воно полягає в тому, що кожній державі, яка є правлячою тоталітарно і диктаторськи, завжди дуже важко втримувати з — своїми сусідами нормальні і стійкі взаємини (ст. 640—641)».

В усіх своїх, безперечно, цікавих і оригінальних думках Кеннан не хоче углядати факту впливу російського імперіалізму на сучасну советську політику. Що територіальна експансія може бути тільки наслідком імперіалістично-російського прямування і агресії, це в його лекціях не сказано. Він, критикуючи американську громадську думку за нерозуміння «істотних рис большевизму, які були одінені з російської минушнини (ст. 631)», сам поминув цю засадничу проблему, що може бути зрозумілою тільки в зв'язку з російською

минушиною, а саме — істоту, характер і суть російського імперіалізму, який є пов'язаний з явищем большевизму найтісніше. Було б наївним припускати, що Кеннан про це не знає, але здається, що в цьому випадку він перестав бути на хвилину науковим дослідником, а говорив тільки як американський пляновик східної політики русофільського напрямку.

★

Виклади Кеннана позначаються певним песимізмом і навіть меланхолією, коли він говорить у кінцевому слові про обмеженість американських спроможностей, про великі труднощі, які доведеться поборювати в ході взаємин з большевизмом. Він пропонує обережне намагання відтиснути конфлікт, який заіснував між західним світом і СССР. Він залишається на незрев'юваній позиції контейнменту і не добає жадних нових можливостей розгри з російським большевизмом. Холодне осамітнення, яке завжди панувало навколо його особи, переноситься на його заключення, які хоч і закликають до надії, віри і терпеливості, проте залишають читача такою осамітненою. Це не є зле, бо кожний в політичному, як і в приватному, житті є зданий на власні сили і спроможності і тільки сам може здобути собі відповідні позиції.

Ярослав З. Пеленський

Читайте і поширюйте журнал військово-політичної думки „До Зброї“, що його видає Місія УПА

ЗМІСТ ВИПУСКУ 24 (37) ЗА ВЕРЕСЕНЬ 1954 Р.:

Організаційна структура УПА в час німецької окупації; Післявоєнна танкова продукція СССР; Німецька протилетунська артилерія (історія, зброя, організація); Воднева й кобальтова бомби; Маршал Монтгомері; Завдання ОПАУ-у й советська загроза; Костянтин Рокосовський.

С п о м и н и : Партизанський полонений; Зуб за зуб; Агента — щоденна картина;

ВІЙСЬКОВІ НОВИНИ ТА РЕЦЕНЗІЇ КНИЖОК: «Партизанське движение в СССР в 1941—45 гг.»; «Шарнгорст — шлях і чин»; «Німецька військова справа впродовж історії» і «Записки партизанина».

Кожне число має 40 сторінок друку і є ілюстроване. Журнал можна набути в наших заступників у всіх країнах або прямо у видавництві.

Ц І Н А : в США і Канаді — 0,50 дол. у Великобританії — 2 шил., в Німеччині — 1 нм., в Австралії 2 шил. 6 п., у Франції — 100 ф. фр., у Бельгії — 12 б. фр.

ЗАМОВЛЯТИ:

„DO ZBROJI“, München 2, Karlsplatz 8/III, Western Germany

МИ ОТРИМАЛИ ДО ПРОДАЖУ НАСТУПНІ КНИЖКИ:

	Німеччина	США Канада	Англія
М. Орест — Душа і доля, поезії	1.-	0,50	2,0
С. Георгі — Вибрані поезії, переклади М. Ореста	2.-	1.-	4,0
Р. М. Рільке, Г. Гофмансталь, М. Давтендай — Вибір поезій, переклади М. Ореста	2.-	1.-	4,0

Замовлення слати на адресу нашого видавництва або на адреси представників за кордоном.

вмити руки і кидати моральні репліки з висот журналістичного п'єдесталу. Назв'їм речі на ім'я, навіть якщо воно для нас неприємне. Первородний гріх лежить у системі, лежить у режимі, який творили всі причетні до українського революційного табору, творили раніше чи пізніше, п'ятнадцять або п'ять років тому. Без сумніву, найбільша вина спадає на тих, які ще по сьогоднішній день зосталися кустосами цієї системи і допроваджують її до абсурду задля своїх, деколи просто патологічних амбіцій.

Бо я не можу винувати здисципліновані сотні СУМ-у, що в білих сорочках і чорних штанах маршують вулицями Бадфордру чи Ноттінгему, а англії з балконів здоровлять їх гітлерівським привітом; я не можу мати претенсії до цих патріотичних людей, які жертвують дні заробітку, винаймають автобуси і з усіх сторін приїжджають на таку «патріотичну» маніфестацію, бо вони роблять це в найглибшому переконанні, що це корисне для української справи діло. Чи можна закинути щонебудь тим українцям в Англії, які кольпортують англомовне видання, де у вступному слові пишеться, що як Шотландію поневолює Англія, так і Україну поневолює Москва? Таж він цей кольпортер робить з найкращих інтенцій, щоб сполукаризувати українську справу! Що висліді є інші, ніж він собі уявляє; що в наслідок цих перемаршів і тих безвідповідальних з погляду нашої зовнішньої політики писань ми в Англії в застрашуючий спосіб розбазарили наш політичний капітал і що на визвольно-революційний рух тут, а посередньо і на рідних землях стягнули марку тоталітарної системи; що в розмовах з англійськими журналістами, і то з тими, що дійсно формують опінію не тільки Англії, але всього Заходу, на східноєвропейській справі, доводиться чути, що під впливом помічень поведінки людей, які покликаються на українське визвольне підпілля, вони за останні три роки змінили свій погляд і втратили певність щодо державотворчих здібностей елементу, що є найбільш голосним в Англії, — Чи ж за все це можна засуджувати невинне знаряддя? Ні! Перед український суд, якщо такий колиш буде, стануть «друзі провідники» з Німеччини, відповідальні за внутрішню і зовнішню політику, які почили в собі «іскру» вести цю політику і які своїм невіглаством довели набдання визвольного українського руху і великий капітал української визвольної боротьби на рідних землях до повного розбазарення, які скомпромітували його і компромітують по сьогоднішній день. Які звели і зводять на манівці високопатріотичний український елемент, послужуючись при цьому найпідлішими засобами: компромітуючи українську інтелігенцію, кидуючи штучний, в своїм хоблівим мозку створений і для збереження свого власного престижу і наживи обрахований клич: «інтелігенція проти нас, геть її!»

Що далі?

Мені здається, що українська колонія Англії є сьогодні однією з найбільш патріотичних спільнот української еміграції. Це теж найбільший резервуар молодих людей, готових ще сьогодні до посвяти і жертвенності. Але на цьому терені ще по сьогоднішній день диктатура мюнхенських вожаків відтайцює останній вихилас свого безглузлого танка і чинить великі моральні і політичні спустошення. Але вже починають тріщати фундаменти «англійського терену», подуманого надізарськими «провідниками» як власний фільварок.

Щораз більше число людей відвертається від їхніх нісенітних інструкцій та наказів і починає критично приглядатися своїм вчорашнім божкам. Захистується роками рафінованого наказу плеканий, сліпий послух, люди мають доволі стояння «наструнко», а мова фактів велить їм ревізувати своє дотеперішнє становище.

Очевидно, йдеться про великий психологічний злам, який не наступить на протязі днів чи тижнів, але протягнеться довшо. Ще велике число добрих і патріотичних українців не хоче повірити, що їхня «гора», якій вони так повно і беззастережно віддалися і накази якої так сліпо виконували, могла завести їхнє сподівання до такої міри. Вони просто борються перед страшним відкриттям, що неблаганно вже свертлить їхній мозок. Вони криком придищують внутрішній неспокій, не хочаючи повірити, що їхній дотеперішній світ являє собою велику ілюзію і що їм доведеться пережити велике розчарування. Іде глибоке нуртування зведених на намівці українських душ, яке, скоріше чи пізніше, призведе до оздоровлення політичної атмосфери серед українців в Англії і раз назавжди вирве їх з лабет негідного української людини терору думки і мислення.

Л. О. Ортинський

БЛОКНОТА РЕПОРТЕРА

Вони підписалися власною кров'ю...

«Члени Української Головної Визвольної Ради — коли дивитися на Універсал ГВР (з липня 1944 р.) з перспективи 10-ти років — гідно і з честю додержали зого приречення, висловленого в цьому універсалі: вони залишилися з народом разом з ним ділять його долю й недолю, його перемоги й невдачі. Переглянувши список загиблих у визвольній боротьбі в Україні членів УГВР, можемо ціло сказати: вони ще раз підписалися ід своїм універсалом, але цим разом же своєю власною кров'ю...»

Таке ствердження почули численні пухачі, мешканці міста Торонто в Канаді, під час висвітлювання фоторепортажу п. н. «Слідами Української Повстанчої Армії» в неділю 3 жовтня. Визнання цього фоторепортажу відбулося в рамках відзначення 12-тих роковин остання УПА, що його організували мідева Станіслав воляків УПА і місцева моада Українсько-канадського товариства прихильників визвольної боротьби України — УКТПВБУ під почесним атронатом торонтського відділу Комітету українців Канади (КУК).

В програмі святкових зборів, крім репортажу, була доповідь Лева Шанковського п. н. «Відгомін дії УПА в світі». Оповіді у своїй півторогодинній доповіді поінформували слухачів про більшість пресових і книжкових відгуків на іальність УПА в 1943—1954 рр. Безадних патетичних фраз, стримано і змріковано Л. Шанковський, ілюструючи кожне своє твердження відповідними цитатами, накреслив перед слухачами імпозантну картину зросту діяльності і значення УПА — так, як це бачили ореспонденти польських, чеських, роіських, скандинавських, голландських, французьких, швейцарських, бельгійських, англійських і американських чатписів і журналів. На основі документарного матеріалу, що його зібрав доповідач, торонтські українці, мабуть, вперше могли виразно уявити собі те велеленське значення і той вплив, що його

мала і мас неперевірена досі повстанча армія українського народу на відгребання української справи, такої забути в світі.

Фоторепортаж «Слідами УПА» був популярним доповненням доповіді. Р. Рахманний, автор тексту до репортажу, накреслив історію постанови УПА, її розвиток, її вишкіл, постачання, санітарну службу, її труднощі, бої і перемоги проти трьох ворогів: гітлерівської Німеччини, большевицької Росії і польських підпільних імперіалістів. Окремо вирізняє в репортажі ролю УПА і УГВР в організуванні підпільної Української Греко-Католицької Церкви, голова якої поклав свій підпис під славним «Зверненням Воюючої України до еміграції». Гармонійно включено в фоторепортаж інформацію про створення і ініціативи УПА Української Головної Визвольної Ради, члени якої нерідко належали до керівного гурту визвольного підпілля або були безпосередніми організаторами УПА.

Все це було належно ілюстроване фотознімками — всіх разом 170 — з архіву Закардонного Представництва УГВР та Місії УПА. Зіставлені з текстом репортажу, ці оригінальні красиві знімки поновили око глядача, і його серце справді горіло тим самим вогнем, що і серця українських повстанців, коли вони ішли рейдом на Словаччину або розбивали імперіалістичні відділи АК на терені Грубешівщини, або виконували успішні заїдки на марш. Ватутіна і ген. Сверчевського.

Це була справді небувала імпреза в Торонті. Бо тут вперше зірвано з традицій концертування «на честь наших героїв», вперше люди глибше задумались над красною боротьбою. Документарною доповіддю і цінним фоторепортажем 12-ліття УПА було відзначене справді гідно. Серед повені т. зв. мистецьких імпрез, позначених дуже низьким рівнем, це була дійсно вдала новина — і навіть подія на українському обрії Торонто.

О. Р.

Церковна зустріч в Карлсруе

Зустріч представників української православної церкви з представниками інших християнських церков та течій, організованих у Світовій раді церков зрядком екуменічного (вселенського) уху, яка відбулася 20 жовтня в Карлсруе, треба визнати за справді важливу подію в житті нашої еміграції. Цю зустріч зорганізував при допомозі Світової ради церков наш православний ієрарх з еміграції, митрополит Никанор, а мею її було взаємне зближення і налагодження співпраці, які дали б належну відч безбожництву і антихристиянству іоскви. На зустрічі були:

д-р Бендер, єпископ вангелістської церкви на аден, п. Ройтер як представник Лютеранського вітвого союзу, панна Рут мслер з централі Світової ради церков у Штутгарті, представник староатолістської церкви, і професор д-р Уру, представник менонітської секти. 'акож прибули на зустріч яндрат Гросс і інші урядовики державного та міського управління, ряд асторів і значна кількість вірних. Була заступлена також німецька міцева і українська преса. Після офіційного вітриття і привітань в Маруськірхе, яка є євангелістською катедрою, була відслужена зьома православними священниками верня, під час якої співав хор, що приував спеціально до Карлсруе, іду митрополита Никанора.

Всі люди світу є одно тіло Христове», — сказав митрополит до гостей у своїй ступній промові під час зустрічі, яка дбулася в залі при церкві. Владика исав причини, які привели нас на чунину і підкреслив konieczність співпраці іх церков Христових, щоб подолати погу Антихриста і оборонити людство д загибелі, і дякував за притулок і юзуміння з боку християн на чужій нам імлі.

Єпископ д-р Бендер, що недавно поїхав з світової конференції церков в Еванстоні, сказав, що така співпраця зодиктована потребою самооборони зрков по цей бік залізної завіси і зверує зокрема увагу на підсилення в СССР тирелігійної пропаганди. «Не важлиим є те, що нас роз'єднує, важливим є і, що нас єднає: Христос і боротьба проі безбожництва», — сказав єпископ. По-

тім протестантський владика Бадену пообіцяв далі допомагати українцям-християнам на вигнанні словом і ділом.

Після цього виступив протоієрей Луговенко, який в своїм рефераті п. н. «Що нас роз'єднує і що нас єднає» підкреслив тезу, що «наша українська, київська церква була матір'ю для московської єпархії, а не навпаки, як про це світові говорять росіяни». Початки української церкви сходять до великих учителів Кирила та Методія. Але всіх християн світу Христос єднає в одну велику родину; єднає їх і боротьба проти духу Антихриста, і ми, втікачі-християни, шукаємо

Мішаний хор — диригент о. прот. І. Заяць (Фото І. Коласа)

союзників там, де живемо, серед інших християн ще вільного світу.

Останнім промовцем виступив проф. високої технічної школи в Карлсруе д-р Уру, який народився в південній частині України. Його виступ був великою мірою спогадами про наш рідний край, який для проф. Уру залишився, за його словами, «рідною матір'ю», тоді як Німеччину він окреслив як «бабусю». Його спогади, овіяні невідомим теплом і любов'ю до України, були вислухані німецькими гостями з живим і неспокійним інтересом. Проф. Уру сказав, що український народ є природним носієм ідей Лессінга і Гердера і відзначається талановитістю, мудрістю і працьовитістю. М. Гоголь шукав і знаходив справжню людину в Україні і не знаходив її в Росії.

Проф. Уру згадав також, з яким піднесенням німецька національна меншина в Україні вибирала своїх представників до Української Центральної Ради. Бувши студентом Харківського університету, він разом з українськими студентами да-

СОВЕТСЬКИЙ ФЕЙЛЕТОН

Кропив'яне сім'я

Боляче жалить кропива. Та ще більше болю завдає людині черстве, бездушне ставлення, проявлене до неї в скрутну хвилину. Недарма в народі охрестили канцеляристів, чинуш і бюрократів презирливим прізвиськом — кропив'яне сім'я.

Опіки кропиви не тривалі. Опіки кропив'яного сім'я залишають сліди надовго: вони заважають людині легко дихати, працювати, жити.

У тяжкі для себе часи зустрілася Уляна Максимівна Лисогор з представниками кропив'яного племені. То було незабаром після вітчизняної війни, під час якої Уляна Максимівна втратила свого чоловіка. Один з організаторів колгоспу, комуніст, він загинув смертю хоробрих в боях за батьківщину.

Наприкінці війни у Лисогор згоріла хата. Сяк-так вкрила жінка напіврозвалені стіни, затулила ганчірками вікна і селилася в цьому приміщенні, яке, звичайно, тільки дуже умовно можна назвати хатою.

Уляна Максимівна вірила, що міне час, знову зведеться на ноги колгосп і їй неодмінно допоможуть або як слід відремонтувати, або наново збудувати хату. Вірила і чекала. Чекала рік, два, три.

Та черстві керівники колгоспу немов забули про вдову, літню і хвору жінку. Коли вона нагадала їм про себе, ті навіть образилися. Хіба нема у нас, мовляв, важливіших справ?... Почекай! Не тепер, так у четвер.

Тим часом удовина хата (умовна, звичайно!) зовсім розвалилася. Уляна Максимівна вирішила звернутися до виконкому Харківської обласної ради. Звідти її лист переслали в район.

Коли колгоспниця сама приходила до виконкому Близнюківської районної ради депутатів трудящих, там на її скарги просто не звертали уваги. Тепер до виконкому прийшов папірець з області. До папірців у Близнюках ставляться шанобливо. Така вже вдача у кропив'яного племені! Папірець швидко зареєстрували, поставили на ньому номер, завели справу і почали складати відповідь.

«На Ваш № Ж-528-III, — писав у Харків голова виконкому Близнюківської районної ради Гетьманенко, — повідомляємо, що перевіркою на місці встановлено, що скарга гр. Лисогор обґрунтована».

Голова колгоспу пообіцяв виконкому райради відремонтувати квартиру Лисогор, а саме: зробити стелю, поставити крокви і вкрити дах до 25 жовтня цього року».

Це було в жовтні 1948 року.

Свою обіцянку, дану виконкомові, голова колгоспу виконав неповністю, а саме: стелі не зробив, крокви не поставив, даху не вкрив.

Уляна Максимівна жінка скромна, не набридлива. Якось соромно надокучати людям з своїми дрібними справами. В житті як на довгій ниві — чого тільки не буває. Надіявся дід на обід, та й без вечери спати ліг.

Так і Уляна Максимівна. Подивиться часом в край вулиці, чи не йдуть, буває, теслярі хату ремонтувати, подивиться, не побачить нікого, та й іде до свого куреня. Тільки через три роки вирішила вона це раз нагадати про себе.

Знову пішла до району. Не допомогло. Знову написала в обласний центр. Черговий папірець з Харкова швидко зробив свій магічний вплив. У Близнюках його зареєстрували, підішли до заведеної тому три роки справи і почали складати відповідь. А щоб відповідь була міцнішою за всіма кропив'яними правилами, вирішили оформити її як рішення виконкому районної ради.

Ось цей документ:

«Відсіч російській анархістичній і руйнівній ментальності, підносячи принципи конструктивізму, такі потрібні для тодішньої молоді української держави. По опануванні України більшовиками йому вдалося виїхати до Америки, звідки він за кілька років прибув до Німеччини. «Ми не хочемо повертатися в Україну, щоб робити карколомну політику в дусі минулого десятиріччя, — сказав проф. Уру, — ні, ми хочемо нав'язувати культурні і релігійні зв'язки з народом, нам рівним».

З великим задоволенням відзначасмо факт, що митрополит Никанор зумів зорганізувати і провести зустріч на такому високому рівні, на який наша еміграція спромагається в своїх імпрезах досить рідко. (сд)

«Розгляд заяви гр. Лисогор У. М. про ремонт її хати (про суугубу умовність цього поняття — хата — в протоколі не згадується).

Ухвалили:

1. Зобов'язати правління колгоспу «Червоний прапор» (голова т. Катюха) на протязі п'яти днів відремонтувати хату гр. Лисогор У. М. і до 20 грудня цього року доповісти виконкому райради».

2. Зобов'язати голову Тимофіївської сільради т. Батичка прослідкувати за виконанням цього рішення і 20 грудня цього року доповісти виконкому райради».

Це було в грудні 1951 року.

Минув ще рік...

Скажемо коротко: історія повторилася знову.

Знову відвідала Уляна Максимівна районний центр, знову написала листа до виконкому Харківської обласної ради, знову в Близнюках склали відповідь.

Однак, на цей раз у канцелярському болоті при уважному огляді можна уже було помітити деякий рух води.

У відповіді, підписаній новим головою виконкому Близнюківської районної ради М. Гарковенком, згадувалося про допомогу, подану гр. Лисогор у поточному ремонті хати, а саме: те, що колись називалося стінами, підперли кілками, а місце між тим, що колись називалося стінами, вкрили гнилою соломомою.

«В зв'язку з тим, — говорилося далі в цій відповіді, — що хата капітальному ремонту не піддається, правління колгоспу нині веде підготовку до будівництва нової хати».

... І знову минуло майже три роки.

Не будемо докладно розповідати про події цих років, зв'язані з будівництвом хати для старої колгоспниці, яка чверть століття чесно і сумлінно працювала в артільному господарстві, а тепер стала інвалідом. Знову були листи, знову були вказівки, і знову були відповіді.

... Настав 1954 рік.

Уляна Максимівна Лисогор, як і раніше, живе в курені, а в негоду тиняється по кутках, знаходячи тимчасовий притулок у добрих людей.

Хати їй не збудували і досі.

Заступник голови колгоспу «Червоний прапор» Жердев, коли в районі йому нагадали про хату Лисогор, сказав:

— Якщо ми їй збудуємо хату, то всі люди піднімуться і вимагатимуть допомоги.

Ось що, виявляється, тривожить бюрократів керівників колгоспу! А те, що черстве, бездушне ставлення до хворої непрацездатної жінки викликає почуття образи і обурення у кожної чесної людини, це їх не бентежить. Ось до якого всеопляючого бюрократизму можуть дійти деякі, з дозволу сказати, керівники, що відірвалися від народу!

Близнюківські кропив'яні діячі про справу Лисогор тепер почали говорити з неприхованим роздратуванням. Коли раніше вони писали, вірили — відписувалися просто: «скарга підтвердилася», то тепер до цих слів додають: «частково».

Все ставлять на карб старій жінці.

— Вона, — кажуть, — має двох синів, які могли б допомогти їй побудуватись.

Нібито її вина, що сини, з яких один працює шахтарем в Донбасі, а другий — в Запорізькій області, забули про свою стару матір.

— Вона, — кажуть, — сама гальмує виконання постанови правління колгоспу.

А правління колгоспу вирішило так: хай Лисогор сама зламає стіни старої хати, підготує майданчик, завезе матеріяли, а все інше зробить колгосп.

Вільш обурливе знушення, коли зважити, що мова йде про інваліда, і витадати важко.

Дивно, що з усіма цими кропив'яними претензіями до Лисогор погоджується секретар Близнюківського райкому партії В. Колесник.

Ні, нічого не зрозумів, не розбрався в цій справі т. Колесник! Йому здається, що це звичайна неприємна побутова справа, розв'язання якої децю затиглося. А насправді це — нечувана в наш час, виняткова своєю войовничою зухвалістю вихватка бездушних бюрократів проти прав радянської людини.

Йдеться не тільки про спорудження хати для старої колгоспниці; йдеться про партійний обов'язок близнюківських керівників — з коренем виполоти бюрократичні бур'яни, щоб і сліду не лишилося на колгоспній землі від старого, клятого кропив'яного сім'я.

Ол. Рада

(Передрук з «Радянської України»

від 26 вересня 1954).

3 БЛЮКНОТА РЕПОРТЕРА

Стримати процес денаціоналізації

Відділ культури й освіти ЦПУЕН запросив 15 жовтня українську пресу на спільну конференцію, на якій організаційний референт ЦПУЕН М. Пестрак з'ясував організаційний стан цієї громадської установи і становище dorostayuchoy української молоді. Жодна українська установа не може точно подати числа українців у Німеччині. Організаційний референт оцінює її на 15 000, хоч в ЦПУЕН зареєстровано всього 7 332 особи (в тому числі 2 275 молоді, з чого 920 дітей в шкільному віці), охоплені 35 місцевими представництвами та 44 уповноваженими. Більші зкупчення української еміграції є в Мюнхені й околиці, Ульмі і Штутгарті — решта живе в розсіпці. Вся інтелігенція, яка становить 10% еміграції, зкупчена в вищезгаданих осередках. Релігійна і культурна опіка налагоджена лише в цих зкупченнях. Решта еміграції віддає процесові відчуження і повільної денаціоналізації. Перед українською еміграцією в Німеччині стоїть питання, як запобігти цьому процесові.

В дискусії і відповідях преси голова ЦПУЕН М. Дорожинський і культурно-освітній референт М. Самойлович заступали погляд, що німецькі урядові установи не підтримували і не підтримають заходів ЦПУЕН щодо культурних і шкільних завдань.

Організація дитячих садків, поза-шкільного навчання, таборів, бібліотек не давала позитивних наслідків, бо не

було відповідних фондів. Існує також катастрофальний стан щодо назначення українознавства дітей як у початкових школах, так і в гімназіях. В наступному шкільному році 200 українських середньошкільних дітей не матимуть, де навчатись — або з браку місця в німецьких гімназіях, або через мовні труднощі. Жадна німецька гімназія, не зважаючи на наполегливі старання, не запровадила додаткового навчання українознавства. На думку ЦПУЕН і присутніх українських середньошкільних виховників, творення окремої української гімназії є пекучим і невідкладним завданням. Накреслений і обміркований пресект коштів вивинування і втримання гімназії та інтернатів навівав сумніви щодо реалізації. Проте проєктовдаві і піонери цієї ідеї є повні віри і ентузіазму. Вони сподіваються, що апель до української заоканської еміграції і до світових допомогів організації дасть позитивні наслідки.

Конференція вибрала тимчасову комісію в складі: М. Самойлович, М. Пестрак, М. Проць, Гнат Мартиненко, Г. Громницький, інж. Шабельський та М. Керницький, яка має опрацювати статут рідної школи, простудіювати можливості реалізації плянів праці і підготувати ширші наради українського громадянства для заснування товариства «Рідна школа».

мрт

«Український Мюнхен» співає далі

Саме тоді, коли чоловічий хоровий ансамбль «Дніпро» в Мюнхені через кризу зробив собі «ферію» і таким чином став на деякий час не діяльним, потреба існування хору стала особливо явною. Треба було відспівати ряд концертів, в яких були заінтересовані як українські, так і німецькі громадські кола. Невтомний диригент о. І. Заяць, спираючись на більшу кількість хористів «Дніпра», зорганізував тимчасовий мішаний хор, що вже за місяць по укомплектуванні відспівав ряд концертів.

Цей хор у своїм 26-членнім складі почав працю над чисто церковно-релігійним репертуаром. За короткий час, разом два місяці, молодий мішаний хор відбув приблизно 25 проб і 5 виступів, проспівавши на кожному з них від 4 до 12 вокальних творів. Одним з цих виступів був виступ на конференції директорів «Харитасу» на Західно Німеччину; присутні, що всі були священиками, з захопленням аплодували українському хорові. До управи хору надходять дальші контракти і запрошення від німецьких і українських організацій і установ. Завдяки сильному жіночому матеріалові і випробуваним співакам з «Дніпра» цей новий хор має всі вигляди стати добрим аматорським ансамблем у Мюнхені і заслугує на повну підтримку з боку нашого громадянства.

Найбільш удалим під мистецьким поглядом був виступ хору на Марійській академії в Мюнхені. Репертуар, що його проспівано на академії, був досить тяжкий. Виконання церковного співу здебільшого є багато тяжче, ніж виконання світських речей. Хор проспівав такі твори: «Архангельський глас» і «Діва днесь» композиції Бортнянського, «Богородице Діво, радуйся» Архангельського, «Величчя душа моя Господа», «Світлен Успє-

нія», «О всепїтая Мати» і «Чеснішою херувим» Заяця, «Не маємо іншої помічі» Рожнова, «Достойно єсть» і «Через поле широке» Леонтовича і молитву «Боже Великий, Єдиний» композиції Лисенка.

Сподіваємося, що всі співаки і співаки мішаного хору, як і їхні диригент та новообрана управа, виявлять зрозуміння для потреби дальшої безперервної праці хору в Мюнхені і розгортатимуть свою роботу.

Української пісні потребує як українська колонія в Німеччині, так і німецька публіка. Бажаємо колективові мішаного хору якнайбільших успіхів! (сд)

Івана Кошелівця

НАРИСИ З ТЕОРІЇ ЛІТЕРАТУРИ, випуск перший.

Книжка має 132 сторінки друку і охоплює головні питання теорії віршу в таких розділах:

1. Про терміни
2. Вірш і проза
3. Системи віршування
4. З історії українського віршування
5. Рядок, стопа
6. Строфа
7. Рима
8. Озвучення віршу
9. Окремі форми строфічних поезій
10. Словник поетикальних термінів.

Ціна книжки в Німеччині 4 марки, в США і Канаді 1 долар, у решті країн рівновартість цієї суми.

Замовлення надсилати до видавництва «Сучасна Україна» або його представництва по окремих країнах.

Маємо на складі наступні книжки

	ціни в			
	Німеччині	США і Канаді	Англії	
Арка, журнал літератури, мистецтва і критики				
рік 1947, числа 1, 4, 5, 6,				
рік 1948, числа 2, 3, 4, 5,				
кожне число по	— 50	— 15	1.0	
Бабій Ол.				
Світ і людина, поеми	— 50	— 15	1.0	
Балей Петро:				
Пан, збірка оповідань	1.50	— 40	3.0	
Барка Василь:				
Білий світ, поезії	1.—	— 30	2.0	
Галайчук Б., — д-р				
Нація поневолена, але державна	1.50	— 50	3.0	
Гуменна Докін:				
Діти чумацького шляху, роман	т. I — III 12.—	2.25	24.0	
	т. IV 7.90	2.50	14.6	
• • • Діти, одгадайте	— 50	— 15	1.0	
Діма:				
Росіяні зорі, поезії	— 50	— 20	1.0	
Домонтович В.:				
Доктор Серафікус, повість	1.50	— 40	3.0	
• • • Ідея і чин, видання				
Проводу ОУН. р. 1946 10				
(передрук підпільного видання)	2.—	— 50	4.0	
Клен Юрій:				
Спогади про неоклясиків	— 50	— 15	1.0	
Коваль Федір:				
Зелені Ромби, поезії	1.50	— 60	3.0	
Комелівець Іван.:				
Нариси з теорії літератури	4.—	1.—	8.0	
Мосендз Леонід:				
Волянський рік, поема	— 50	— 15	1.0	
• • • Організація і праця штабів, проєкт	1.50	— 40	3.0	
• • • Позиції українського визвольного руху				

(передрук підпільних статей)	1.50	— 40	3.
Полтава Л.:			
У вишневій країні, новелі	— 50	— 20	1.
Портрети ген. Р. Шухевича, малі великі	— 25	— 10	0.
	1.—	— 30	2.
Приходько М.:			
Під сонцем Поділля, спогади	2.—	— 50	4.
Ребет Лев, д-р.:			
Формування української нації	— 50	— 15	1.
• • • Самостійність, орган УГВР (передрук підпільного видання)	1.50	— 40	3.
• • • Топографія	1.50	— 40	3.
Хрін Степан:			
Крізь сміх заліза (спогади)	4.—	1.50	8.
Зимою в бункрі (спогади хроніка)	4.	1.50	8.
Спомяни			
чотого Островерха	4.—	1.50	8.
Всеволод Голуб:			
Україна в Об'єднаних Націях	1.20	0.40	2.
Чапленко В.:			
Чорноморці, т. I	1.—	— 30	2.
Шерех Юрій			
Прощання з учора	— 50	— 20	1.
Шерех Ю., Кислиця Д.:			
Грамація української мови, — синтакс	1.—	— 30	2.
Янів Волод.:			
Німецькі концентраційні табори	— 50	— 15	1.
Перераховуємо 1 нм. марку: в Австрії — 2,3 шил., в Аргентині — 3 пез., в Бразилії — 12 фр., в Венесуелі — 80 бол., у Франції — 1 твіні — 85 фр у Швейцарії — 1 фр., у Швеції — 1.25 кт			
Кольпортерам даємо 20% знижки.			
Замовляти у видавництві «Сучасна Україна». München, Karlsplatz 8, III Germany, або у представників за кордоном.			

МАЛА ЛІТЕРАТУРНА ВІБЛІОТЕКА ч. 3

в-ва «Сучасна Україна»

появилися:

ч. 1

Юрія Шереха

«ПРОЩАННЯ З УЧОРА»

(«Коли ж прийде справжній день?»)

ч. 2

Леоніда Полтави

«У ВИШНЕВІЙ КРАЇНІ»

(Збірка новел)

ч. 3

Діми

«РОСІЯНІ ЗОРІ»

ч. 4

ФЕДОРА КОВАЛЯ

ЗЕЛЕНІ РОМБИ

(Збірка поезій)

Замовляти:

Verlag „Sucasna Ukraina“
(13b) München 2, Karlsplatz 8/III
Germany — US - Zone

Всеволода Голуба

«УКРАЇНА В ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЯХ»

(Огляд історії прийняття та діяльності з углядженням міжнародно-правної позиції та деякими політичними висновками)
Ціна: 1,20 н. м. — 0,40 дол. — 2/6 шил.

Умови передплати

на двотижневик «Сучасна Україна»:

	одна	ПЕРЕДПЛАТА	
	число	піврічна	річна
Австралія	1 шил.	10,6 шил.	21 ш.
Австрія	1.50 шил.	16 шил.	32 ш.
Аргентина	1 пез.	12 пез.	24 п.
Бельгія	6 фр.	65 фр.	130 ф.
Бразилія	3 кр.	31 кр.	62 к.
Великобританія	1 шил.	10,6 шил.	21 ш.
Венесуела	— 40 бол.	4,50 бол.	9 б.
Голландія	— 50 г.	5,40 г.	10,80 г.
США і Канада поштою			
летунською	— 20 дол.	1,95 дол.	3,90 д.
звичайною		1,30 "	2,60 "
Німеччина	— 50 нм.	5,40 нм.	10,80 нм.
Франція і Туніс			
Туніс	35 фр.	360 фр.	720 ф.
Швейцарія	— 60 фр.	6,50 фр.	13 ф.
Швеція	1 кор.	10 кор.	20 к.

До Канади і США газету
всилаємо летунською поштою

Заклик!

П. Івана Яренівського (Av. Sucr No. 248, Caracas-Catia, Venezuela) звизаєм розраховуватися з суми 213.60 бол. з кольпортеру газети і книжок.

СУЧАСНА УКРАЇНА

ДВОТИЖНЕВИК

Видає:

Закордонне Представництво УГВР

Редагує: Колегія

*

Редакція не вміщує статей, не підписує них ім'ям та прізвищем автора. В справі неприйнятих статей не листується. Редакція застерігає за собою право скасувати статті і правити мову. — Статті підписані авторами, не коженно висловлюють погляди чи становище редакції.

Адреси наших представників

Австралія:	Fokshan Library&Book Supply 1 Barwon Street Glenroy W. 9, Vic.
Аргентина:	Denysuk Mykola c. Curapaligüe 790 Buenos Aires
Бельгія:	Schrayter F. 4 rue des Bouleaux Cheratte, Liege чекове конто для пересилки грошей: Camp. 2376.24
Великобританія:	Ing. Jaroslav Hawryliw, 26, Beaconsfield Rd. St. Albans, Herts.
Венесуела:	Dejnek Alexander UKRAFOT Av. Espana Edificio Panamerica Caracas Catia
Канада:	O. I. Eliashevsky 118 Medland St. Toronto 9, Ont.
США:	Klym Jaroslav 114 East 11-th Street New York 3, N.Y.
Франція і Туніс:	Soroczak Miroslaw Oury-Sud 69 Florange (Moselle)
Швейцарія:	Dr. Prokop Roman Wabernstr. 40 Bern
Швеція:	Harbar Kyryle Box 62 Huddinge

ПРОГОЛОШЕННЯ ПЕРЕДПЛАТИ НА ДРУГУ — Т. ЗВ. «ГАСЛОВУ» — ЧАСТИНУ МОНУМЕНТАЛЬНОГО ТВОРУ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

ЩО П ВИДАЄ НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА і що появляється в чотирьох томах (двадцятьох зонтах) разом близько 1600 ст. друку енциклопедичного формату, з кольоровими мапами та вкладами, разом — чотирма томи в полотняних обкладинках і охоронних картонах, за ціну:

дол. 40, — платних до кінця 1954 р.
дол. 50, — платних до кінця 1955 р.
дол. 60, — платних після появи цілости,
дол. 8, — за півшкіряну обкладинку.

Ціни в іншій валюті відповідають рівновартості долара.

ДРУГА ЧАСТИНА ЕУ СТАНОВИТЬ ОКРЕМЕ ЦІЛЕ

УВАГА!

Для колишніх передплатників першої частини ЕУ — (що вже появилася в трьох томах) — і для тих теперішніх передплатників, що бажали б набути також і першу частину ЕУ, пересилаючи рівночасно на цю ціль дол. 45, — обнижуємо передплату на другу — «гаслову» — частину ЕУ до висоти дол. 35, — платних до кінця 1954 р.

Гроші слати на:

Verlag „MOLODE ZYTTLA“
MÜNCHEN, Dachauer Str. 9/II
Postcheckkonto: München 116130
Bankkonto: Süddeutsche Bank München 19441

ЖАДАЙТЕ ПРОСПЕКТІВ І ІНФОРМАЦІЙ!

В-тво «Молоде Життя»